

JOSEF BERNARD PROKOP

MARIE TEREZIE

SYMFONIE ŽIVOTA VELKÉ CÍSAŘOVNY

Marie Terezie

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.e-reading.cz
www.palmknihy.cz

Josef Bernard Prokop

Marie Terezie – e-kniha

Copyright © Josef Bernard Prokop, 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

MARIE TEREZIE

JOSEF BERNARD PROKOP

MARIE TEREZIE

SYMFONIE ŽIVOTA
VELKÉ CÍSAŘOVNY

 Fortuna
Libri

Copyright © Josef Bernard Prokop, 2018
Cover design © Daniela Antalovská, 2018

Vydalo nakladatelství Fortuna Libri.

www.fortunalibri.cz

Odpovědná redaktorka Alena Peisertová.

První vydání

Všechna práva vyhrazena

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována,
ukládána do informačních systémů nebo rozšiřována
jakýmkoli způsobem, ať už elektronicky, mechanicky,
fotografickou cestou nebo jinými prostředky
bez souhlasu majitele práv.

ISBN 978-80-754-6172-8 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-754-6183-4 (ePDF)

ISBN 978-80-754-6181-0 (ePUB)

ISBN 978-80-754-6182-7 (Mobi)

*Věnováno všem matkám
a všem Mariám Tereziám*

zejména

*Ludmile Marii Terezii Anně,
mojí milované mamince*

*A také s díky maestrovi Josephu Franzovi Haydnovi
za jeho skvostnou hudbu, v jejíž společnosti jsem trávil
krásné hodiny při psaní této knihy...*

J. B. P.

Motto:

Zámek Esterházy, září 1773

Marie Terezie váhavě vzala do rukou partituru.

„Můj život v jedné symfonii?“

Kapelník Haydn horlivě přikyvoval. Oči mu zářily a jeho výraz, chování, oblečení a kord po boku podtrhovaly slavnostnost situace.

„Ano, Veličenstvo. Naše osudy jsou hudbou a hudba tvoří naše osudy, Veličenstvo. Hudba je Boží posel, hudba je jeho zjevení našim uším. Kdo umí naslouchat, tomu se zobrazí podstata lidského bytí.“

„Můj život jako hudba? Jako téma skladby?“

„Ano. Když dovolíte, umíte si jistě představit, jak by takové téma uchopil člověk, vládnoucí perem.“

„To jistě.“

„A proč upírat hudbě stejnou schopnost? Hudba je nejlepší, nejušlechtlejší hnutí, vyvěrající napovrch z našeho nitra.“

„A láska?“

„Hudba je láska a v lásce je pomocníkem hudba. Slova mohou být neupřímná, dobrá hudba nikdy.“

Marie Terezie přemýšlela nad skladatelovými argumenty. Haydn pokračoval.

„Lidský život má také několik částí. Pokud se v pravou chvíli ohlédneme, uvidíme je za sebou. Jsou jako části symfonie, jako spojovací oddíly, jako vedlejší témata. Když si zazpíváme z radosti, je to zpěv našeho srdce, když zazpíváme s úctou, tu zpívá našimi ústy Nejvyšší...“

OUVERTURA

Motto:

*Haydn ukázal na místo, kde bylo v rukopisu slovo Ouvertura.
„To je předehra k Vašemu hrdinskému boji. Byl jsem u toho také... Už tehdy bylo znát, jak jste hrdá a nepokořitelná. Jen si toho Vaši nepřátelé ke své škodě nevšimli...“*

Temná mračna plynula po obloze, měnila tvar a podobu, tu připomínala nestvůrné výjevy z Apokalypsy, tu zase pokojné tvary zvířecí a lidské, vítr je rozháněl a znovu sháněl dohromady, jako pastýř honí své stádo. I mezi domy se proháněl hučící a fičící vítr, vířil na zemi i ve vzduchu spadané listí a prach. Každou chvíli na svět dopadla sprška deště. Davům lidí, stojícím takřka bez pohnutí, čekajícím na cosi zjevně velmi poutavého, jako by to však pranic nevadilo. Koneckonců, to vše k podzimním dnům patřilo a patří. A podzim roku 1740 byl obzvlášť pochmurný.

Lidé zjevně vytáhli ze svých truhlic nejlepší kousky oděvů, z tváří jim číselo obřadnost, byly strnulé, napjaté, slavnostní a v očekávání. Stáli v hloučcích před svými domy, na chodnících, tak, aby ulice zůstala volná. Na to dohlížel velký počet vojáků na koních. I oni, ve tvářích strnulí a upjatí, vypadali víc jako voskové figuríny, nežli živí představitelé moci, klidu a pořádku. Nic se nehýbalo, nikdo neproněsl jediné slovo.

Život Vídně, hlavního města císařství říše římské a velkovodství rakouského, sídelního města domu Habsburského se zastavil. Tak by se to nejspíš jevilo cizinci, který by se ve městě ocitl.

Nyní se zdálo, jako by k nim z dálky vítr přivál temné údery. Napjali uši. Opravdu. Byl to zvuk bubnů a pomalu se přibližoval. Teprve teď jako by si uvědomili chlad a snažili se zahrát pohyby i řečmi.

Čekali na příchod průvodu, který měl vyprovodit na poslední cestě do onoho lepšího světa tělesnou schránku muže, který jim desítky let vládl, který se tu lépe, tu hůře snažil pozvednout zemi rakouskou, českou a uherskou. Karel VI. byl dobrotivý a vlídný člověk. Ještě nedávno se radoval ze života, jako všichni ostatní a vesele užíval císařského majestátu. Jistě, stál v cestě mnoha dalším, avšak nijak zásadně.

Jeho vlastní lid měl k němu vřelý vztah. Měli ho rádi, či možná řečeno přesněji, nadělal si mezi svými poddanými pramálo nepřátel.

I ten nejmilovanější vládce nebývá oplakáván dlouho. Na jeho místo nastoupí další a další a jeho počiny překryje pozvolna svými. Nespokojenost nahradí nové důvody. Za tím, co odešel, se zavře opona a řeka života se odvíjí dál.

Nyní bylo vše jiné. Nebylo dalšího mužského potomka, který by usedl na trůn, převzal žezlo a otěže moci. Nebyl žádný syn, vnuk, ani synovec. Něco takového se nikdy nestalo a pokaždé, když jsme na prahu události, která v myslích, ani kronikách nemá opory a obdoby, býváme poněkud nesví.

Vídeňáci a návštěvníci hlavního města dávali pozvolna průchod svým názorům a steskům. Nejvíc hlasitě mluvil muž s ruměným obličejem hospodského vysedáváče, o němž nejbližší sousedi věděli, že je pomocníkem správce sklepů v Hofburgu. Teď vyhodil do chladného vzduchu tvrzení, aby vzápětí každému mohl na jeho odpověď sdělit svůj další názor.

„Byl pryč rychle!“

„Nachladil se na lovu, říká se...“

„Ale sousede,“ mávl rukou muž s ruměnou tváří, „snědl přece houby...“

Muž, stojící vedle něj se posupně zasmál.

„A kdo mu je dal? Kdo po něm chtěl dědit?“

„Houby? To by je museli přivézt zdaleka.“ Připojila se jakási žena.

„Kdo po něm dědí? Ten bavorský ničema.“ Muž s ruměnou tváří zavrtěl hlavou.

„Kdepak. Zdědí to Marie.“

„Terezie?“

„Ja. Ta starší. Marie Terezie, Terka...“ zasmál se muž.

„Ta? Nevydrží! Do roka máme na trůnu někoho jiného...“

„To ale přeháníš!“

„Vsadme se! Je moc mladá a bujná! Samý tanec a noční popíjení.“

A plácli si.

„Kéž bys měl pravdu. Mít na trůně ženskou. To raději toho Bavora!“

Vedle muže stál malý, asi osmiletý chlapec, hubený a oblečený do šatů, které prozrazovaly chudobu. Ne však chudobu ducha. Sledoval se zájmem jak dění kolem, tak i debatu, která se rozproudila. Byl to obyčejný kluk, jako tisíce dalších v onom věku. Nápadné na něm byly pouze nadměru bystré oči s uličnickým pohledem a výrazný nos.

„Co myslíš, Seppe?“

„Jednou složím pro Marii Terezii velkou skladbu!“

„Nejdřív se musíš pořádně naučit noty!“ mávl rukou starší muž, který stál za chlapcem.

Vtom se ozval další hlas, tentokrát plný autority. Jeho nositelem byl muž středního věku, dobře oblečený. Obličej měl přísný, ale ten výraz poněkud zrazovaly usměvavé přátelské oči.

„Haydne, pojd' sem.“ Chlapec se vyděsil, očividně měl onen muž u něj velký respekt.

„Pane kapelníku, prosím! I vy jste přece utíkal. Já chci vidět, jak budou klepat,“ bránil se chlapec.

„Já přece také, ale musíš se mne držet, aby ses neztratil. Víš, že se ve Vídni nevyznáš.“

Do všech těch řečí se náhle ozvalo volání:

„Už jdou!“

A opravdu:

Průvod se blížil, každý z přihlížejících mohl již bez potíží rozpoznat vojenské hudebníky v čele průvodu a za nimi vůz s císařskou rakví. Klobouky všech přítomných mužů jako na povel sletěly z hlav. Ženy se křížovaly a dávaly k očím kapesníky, jak se slušelo.

Ještě pár kroků, ještě několik úderů bubnů a průvod byl tu.

Za vozem šla císařská rodina. Tři ženy. Tři bytosti, císaři nejbližší. Císařovna Alžběta Kristýna a dvě mladé dívky, dcery Marie Terezie a Marie Anna. Za nimi následovali bližší i vzdálenější příbuzní a poté zástupy dvořanů, šlechticů, jejich rodin a dvorských úředníků.

Čekající se postupně utišili, někteří ještě měli potřebu sdělit ostatním cosi zdánlivě důležitého. Ale, co mohlo být důležitější nežli císařský pohřeb! Nešlo ani tak o to, že se vídeňští obyvatelé loučili se svým panovníkem, ale o podívanou, která se nepřihodí často. Obřad, s nímž jsou všichni z domu Habsburského od nepaměti ukládáni.

Průvod se zastavil před zavřenou branou kláštera kapucínů. Vojáci odpochovali stranou a vůz s císařovou rakví zůstal stát v čele průvodu. Chopilo se jí šest vybraných mužů, kteří měli čestný úkol donést císařovy ostatky mezi jeho předky a příbuzné, do místa věčného odpočinku.

Důstojnými kroky předstoupil dvorský hodnostář, který měl za úkol vyžádat pro zemřelého vstup do krypty.

Jak velel staletý zvyk, herold zabušil na bránu svou holí. Představený kláštera, zjevně připravený na svůj úkol již dlouho, bez meškání zavolal:

„Kdo žádá o vstup?“

Herold se napřímil a slavnostním hlasem zavolal:

„Jeho Veličenstvo císař římský, král uherský a český, španělský, italský, neapolský král Sardinie a Sicílie, vévoda rakouský...“ následoval dlouhý výčet titulů.

„Toho neznám,“ ozvalo se zpoza zavřené klášterní brány.

Herold chvíli počkal a pak zabušil znovu. Mnich se opět ozval.

„Kdo žádá o vstup?“

„Jeho Veličenstvo císař římský, král uherský a český, arcivévoda rakouský Karel.“

„Toho neznám...“ znovu odpověděl mnich.

Nastalo znovu ticho, jen odkudsi ze zadu zazníval zvuk bubnu.

A tu herold zabušil na bránu potřetí.

Stejně tak se potřetí ozvala otázka:

„Kdo žádá o vstup?“

Herold již tišším hlasem a s patrným dojetím, ohlásil:

„Karel Habsburský, velký hříšník...“

„Toho znám,“ zněla odpověď tentokrát. Klášterní brána se pomalu, důstojně otevřela. Nosiči zvedli císařovu rakev znovu na svá ramena a pomalu vešli dovnitř. Za nimi císařská rodina a nemnoho dalších vyvolených. Marie Terezie následovala svou matku a sestru. Brána se za nimi potichu zavřela.

Císařova rakev byla dosud odkrytá. Spolu s matkou a sestrou přistoupily. Přinutila se a naposledy pohlédla do tváře toho, který jí dal život a provázel ji až do konce svých dnů. Jak klidnou má tvář, napadlo ji. Karlův obličej vskutku neprozrazoval utrpení posledních dnů. Naopak, zračila se v něm vyrovnanost a nekonečný mír.

Marie Terezie se vši silou snažila nepoddát smutku. Vzpomínat na veselé chvíle, okamžiky, které s otcem prožili.

Jak se však neobírat chmurnými myšlenkami? Jednou tu bude někdo volat její jména... Marie Terezie Walburga Amálie Kristýna... a do té doby...

Pohlédly na sebe s matkou i sestrou. Ve třech párech očí jako by byla vidět stejná myšlenka: co bude s námi, co bude s naší zemí?

Náhle měla pocit důvěrné otcovy blízkosti. Jako by cítila až hmatatelně jeho přítomnost. Pochopila správně, že to byl jeho poslední pozdrav?

Z obřadu, který následoval, si později nepamatovala téměř nic. Promluvy, modlitby, zpěv mnichů... Zvláštní, jak si naše mysl pohrává se zážitky, které nás na životní pouti potkají.

Zádušní hostina byla již pro jejich rozbouřené duše bezpečnějším přístavem. Jak přibývalo vypitých pohárů, přidávala se i nasmělá, později bouřlivá veselost. Poněvadž, jak jinak zapomenout na smutek?

Vedle sebe viděla matku se sestrou, jak se zdánlivě rozjařeně o čemsi dohadují. Ona sama se však marně pokoušela vzbudit veselejší pocity. Něco krásného končilo a ona si to dobře uvědomovala. Podvědomě cítila, že bezstarostnost patří ode dneška minulosti. Ale nakonec, k čemu by byly zástupy úředníků? Ministrů? Radů? Jistě jí pomohou, a kdo ví? Třeba na ně ani nebude muset příliš dohlížet.

Ulehla pozdě v noci, která se už pomalu nakláněla ke dni dalšímu. Na lůžku však nevydržela dlouho. Chvilí se převalovala a pak vstala a usedla do křesla. V posledních dnech to dělala často. Mysl, rozbouřená přívalem událostí, nedovolovala tělu odpočinout. Uvědomila si, že musí být odpovědnější, ne za sebe, ale za ten mladý život, který kdesi v hlubinách jejího těla čeká

na okamžik svého příchodu na svět. Život za život... její otec za toto dítě.

Měla pocit, že je v místnosti málo vzduchu. Vstala z křesla, a dokořán otevřela velké okno, vedoucí do zahrady. Svěží závan vlétl do místnosti a přivál ulehčení. Zhluboka a s potěšením dýchala. Přistrčila těžké křeslo, na kterém prve seděla, blíže k oknu. Usmála se. Otec by ji za to vypeskoval. Byla to přece práce komorných a služebníků, nehodilo se to pro císařskou dceru. Ale proč je budít o půl druhé? A je tu takové horko!

V duchu se vracela k pocitům, které měla v kryptě u rakve svého otce.

Vrátila se na lůžko a pokoušela se usnout. Marně. A tak opět vstala, zasedla za stůl, vzala značně velkou knížku, vázanou v sametu, v rozích opatřenou koženými nášivkami. Byl to její deník, který si psala už hezkou řádku let. Nikomu do něj nedala nahlédnout, ani sestře, ačkoliv ji o to mnohokrát prosila. Dokonce se jí snažili i deník uzmut, ale ona jej vždy ochránila.

Psaní deníku považovala za potřebu nejen zábavnou, ale psaní ji nutilo své pocity a myšlenky přesně formulovat, přesně stanovit důležitost, či nedůležitost zpráv, které měla na srdci. Mnohokrát škrtała, poněvadž při čtení zjistila malichernost zápisu. Nyní si poznamenala, co ji tížilo:

Od otceva odchodu jsem sama. S matkou, která mi nerozumí, která žije ve svém světě. Se sestrou, která je nejdobrotivější bytostí celého světa, avšak která mi nikdy nebude oporou. A František? Je spíš ještě chlapec, ačkoliv je o tolik let starší. Lov, hostiny, to je jeho svět. A někde na konci toho seznamu jsem já.

Uvědomovala si bezradnost, bezmoc. Jak málo se vyzná v tom, kde má nyní rozhodovat a vládnout! Jak málo ji otec zasvětil do tajů vlády! Jak mnoho času jí uteklo mezi prsty!

Měla pocit, že se v místnosti zalkne, že tu není ani maličko vzduchu, ačkoliv bylo okno dokořán. Tolik by potřebovala pryč, ven, kamkoliv, bavit se, točit se a ani se nedotýkat nohama země.

Ale to nejde. Ona sama má smutek. Ačkoliv... Kdyby ji nikdo nepoznal? Noc je na samém počátku...

Mohla by přece vyklouznout z paláce a jít na dobře známá místa, která jí už tolikrát pomohla od smutku. Zapomenout na smutné a do žil vlít trochu ohně. Miluje tanec, miluje veselou společnost a bezstarostnost, která z nich všech číší. Vždyť je jí teprve o málo víc než dvacet let!

I. Allegro

Motto:

„Ani v téhle větě není příliš radosti,“ řekl Haydn. „Hlavní téma je pochmurné, ale vedlejší připomíná svou lyričností, že i v čase největšího utrpení se najde důvod k radosti a nejbližší, kteří jsou Vám nablízku, Vám dají na chvíli zapomenout...“

Bylo škaradé ráno. I přes zavřená okna cítila lezavost pozdního podzimu, nevlídnost plačtivého říjnového dne. Nálada, která přináší neveselé myšlenky pouze svou přítomností. Ležela pod hřejivou pokrývkou a nehýbala se. Hlavou jí proudily záplavy dojmů, záblesků prožitých dějů, dávných, i nedávno minulých. A ještě, než zcela procitla, zdál se jí zvláštní sen. Sen o dětství a bezstarostném životě.

Jeli s otcem a matkou na výlet do Schönbrunnu, kde je čekala zábava, lov, hostina a rodinný koncert. Rodiče byli v dobré náladě, jako obvykle ji rozmazlovali a ona se tomu ráda poddávala.

„Teď ty!“ A sen byl ten tam, pouze matka zůstala a káravě na ni zvedla prst.

Pocity, pocity, pocity. Náhle ji ovanul pocit stísněnosti. Velká místnost, její ložnice, ji zneklidňovala svou plochou, rozlehlostí. Chtěla by být někde v koutku, jako zvíře, které chytají. Přikry-

la se až po hlavu. Zatím se ještě zcela neprobrala z náruče spánku, a chvílku tápala.

Nebyla z těch, kteří by se takovým pocitům dlouho oddávali. Vždyť je jí teprve třidvacet! Usmála se. Včera večer se dobře bavili v jednom z vídeňských tanečních sálů. Možná vypila příliš tokajského. Odpoledne vyrazí se svou věrnou Charlottou a dalšími dámmami do Schönbrunnského lesa. Pomalu si počínala uvědomovat skutečnost. Rozhodla se vstát z lůžka, odhrnula přikrývku, nadzvedla se a rukou šátřavě hledala zvonek na komornou. Ještě, než to mohla učinit, počaly se pomalu otevírat dveře. Rychle sklesla zpět a přikryla se. Do komnaty vklouzl muž, asi třicetiletý, vlídné pravidelné tváře, oděný do lehkého domácího oděvu.

Ulehčeně si oddychla. Toho muže dobře znala. I když dobře? Známe dobře své bližní, když někdy pochybujeme o sobě samých?

Arcivévoda František Štěpán, řečený Lotrinský, její muž. Včera se nepohodli, neměla velkou chuť jej nyní vidět. V posledních dnech se hádali více než za předchozí roky. Nebylo to nedostatkem lásky, ale rozumu.

Tvářil se starostlivě. Blížil se pomalu, trochu jako prosebník.

„Jste v pořádku? Poslali pro mne, poněvadž si mysleli, že jste nemocná.“

Vztyčila se na lůžku. Měla chuť ho pořádně zpražít.

„Proč? Jen proto, že nevstávám za rozbřesku?“

František vytáhl z kapsičky velké zlaté hodinky. Letmo na ně pohlédl.

„Za rozbřesku? Slunce nemohlo čekat tak dlouho... Je půl jedenácté!“

Marie Terezie na něj nevěřičně vytřeštila oči. Zlost ji přešla, vystřídal ji pocit provinění.

„Cože?“

František se pousmál. „Už ano. Asi vás vyčerpává to maličké.“

Mimoděk si sáhla pod srdce, tam kde plod jejich lásky čekal, až přijde čas jeho příchodu. Bylo jí zřejmé, že má něco na jazyku,

tušila, co to bude, za několik let společného života jej znala skoro jako sebe, alespoň si to myslela. Ani nyní se nezmýlila. Pohlédl jí zpřímá do očí.

„Chci se vám omluvit... ale pouze způli...“

„Způli?“

„Ano. Omlouvám se za zvýšení hlasu, nikoliv za to, co jsem říkal.“

Otočila se na lůžku, aby ho neviděla. Často ji dováděl k hněvu svou bezstarostností a sklonem vše zlehčovat. Prý, aby vše přežil ve zdraví. Ale ti kolem něj?

„Prosila jsem vás přece...“

Nenechal ji dopovědět. Obešel její lůžko, odhrnul závěs a nyní jí opět viděl do tváře. Musela se tomu v duchu zasmát, takže se její hněv opět alespoň maličko rozptýlil.

„Vím. Dobrá... A omlouvám se také za svá včerejší slova. Ale moje protivenství přece neznačí, že bych vás nemiloval, naopak.“

Zarazila jeho řeč pohybem ruky.

„Mrzí mne, že jste mne vůbec nepodpořil. Nevím, proč mám představu, že se láska projevuje jinak.“

„Jen proto, že jsme manželé, nemohu s vámi nesouhlasit?“ nadzvedl udiveně obočí František.

„A pokud se jedná o zájem země.“ Odsekla mu už napolo rozloženě. A počala se zdvíhat z lůžka. Moudře spolkl slova, která měl na jazyku a přistoupil blíž. František byl dvorný muž a ani neshoda mu nezabránila pomoci. I teď jí nabídl rámě a pomáhal vstát.

Ani Marie Terezie nejevila chuti pokračovat ve sporu. Konec konců, stejně se zachovala po svém. Spíš jí zneklidňovalo něco jiného. Naléhavě ho uchopila za rukáv jeho hedvábného kabátce.

„Říkal jste půl jedenácté?“

„Ano. Byli už neklidní, ale nikdo si netroufal vás probudit.“

Pomalou vstala, protáhla se velmi opatrně, držíc si ruku na bříšku, už pěkně vyrýsovaném pod noční košilí. Uplyne málo vody v Dunaji a bude na světě další člen rodu Habsburků.

„Jistě jsem nic nezameškala.“ Františkovi se na čele objevily vrásky.

„Tím bych si nebyl zcela jist, má drahá.“

Pohlédla na něj.

„Nebo ano?“

„Vaše rada...“

„Chtěl jste říci naše rada...“ pronesla důrazně. Neměla ráda, když se stavěl stranou.

Smutně na ni pohlédl.

„Když to tak říkáte... Víte, jak to se mnou je. Mají mne za přistěhovalce a polovičního Francouze. Nevěří mi.“

„To závisí jen na vás! Podejte mi, prosím, župan.“

Sledovala ho pobaveným pohledem, poněvadž si nepočínal právě obratně.

„Ještě, že jste panovník. Jako komorník byste nepochodil.“

S povděkem si všimla, jak zrudl. Pak pokračoval ve své řeči:

„...státní rada zasedá od osmi, byli tam už v sedm a čekali na vás.“

Zhluboka se nadechla.

„Starci. Nemohou dospat a čekají, že i ostatní mají krátké spání. Starhemberg a ti další.“

„A také na vás čekají tři, čtyři vyslanci. Myslím, že je tam i vyslanec krále pruského.“

„Kdo dál?“

„Nestačí to?“

Zavrtěla hlavou, až jí vlasy spadly do tváře.

„Stačí. Měl jste přijít dříve! Nikoliv v půl jedenácté.“

František podruhé zrudl ve tváři.

„Od doby, kdy jste rozhodla, že spíme každý jinde, vám nemohu být stále nablízku! A navíc máte snad svobodnou vůli!“

A šel ke dveřím, kterými vstoupil, otevřel je dokořán. Pak pokynul rukou čekajícím komorným.

Do komnaty vtrhly dívky a ženy, bylo jich mnoho, v rukou hřebeny, stříbrné umyvadlo, džbány s horkou vodou, ručníky, části oblečení, a také noční vázu.

Marie Terezie pohlédla na Františka, pochopil. Uklonil se s velkou obřadností a dvorností a byl ten tam.

V jejím předpokoji zatím vládl neklid a chvat. Za časů císaře Karla VI. bylo důležité být zde při příchodu panovníka viděn a být viděn v co nejlepších barvách. Ale Marie Terezie jako by nebyla jeho dcerou a následovnicí. Jako by neposlouchala lichotky a v dobrém úmyslu pronášené bonmoty i nepovedené žvásty. Jako by sledovala pouze svůj zájem. K čemu jsou pak dvořané, mysleli si někteří z přítomných. Kam ten svět spěje!

O necelou hodinu později se otevřely dveře, mrzutě, i když slavnostně se tvářící vyšňořený muž ohlásil arcivévodkyni rakouskou. Zástup přítomných se okamžitě rozestoupil a utvořil uprostřed širokou uličku.

Dvořané si mezi sebou šuškali domněnky a poznatky. Panovnice spala bezmála do oběda a pak zkrátila svou toaletu na pouhou hodinu!

„Nevází si svých dvořanů! Nemá cit pro povinnost! Nemá cit pro to dobře vypadat!“ říkali odpůrci mladé panovnice.

„Je mladá, vždyť je jí teprve třiadvacet! A čeká dítě!“ namítali příznivci.

„Už čtvrté. A ani jeden chlapec!“

„Je mladá! Je čas,“ uzavřeli příznivci.

A vtom již přicházela arcivévodkyně. Nutno přiznat, že i odpůrcům, chvaličům starých časů jejího otce se zatajil dech při pohledu na mladou krásnou ženu, vkusně oděnou do jednoduchých, avšak krásných šatů, se záplavou hustých světlých vlasů, vyčesaných do mohutného účesu podle poslední vídeňské módy. Nebylo třeba příliš času na to, aby se z krásné ženy stala ještě pů-

vabnější. Každý laudator temporis acti jejího otce spolkl, co měl na jazyku, a stal se zevlounem.

„Dám si jen malou snídani...“

Do cesty se jí postavil s hlubokou poklonou, ale s očividnou neústupností malý, už postarší muž ne zcela upraveného vzhledu. Byl to hrabě Taroucca, její někdejší vychovatel a preceptor. Trochu v ní zatrnulo. Taroucca si nikdy nebral servítky a věděl, že ona to respektuje. Skoro očekávala, že dostane jeden z jeho trestů, kterými ji častoval, když byla malá. Promluvil s cizím přízvukem, který neztratil ani po tolika letech v Rakousku.

„Veličenstvo, pokud je vlast v ohrožení, měl by panovník ožilet snídani...“

„Ale...“

„Panovník bez národa může snad být, ale národ bez panovníka?“

„Vynecháme snídani,“ utrousila Marie Terezie stranou svému doprovodu. Nahlas dodala:

„A co můj národ ode mne potřebuje, milý Taroucco?“

„Státní rada vás už třetí hodinou očekává.“

Marie Terezie se zhluboka nadechla. Cožpak si nemůže ani trochu přispat? Ulehla až velmi pozdě. Jako by hrabě četl její myšlenky.

„Vaše Veličenstvo patrně šlo pozdě na lůžko a bylo rušeno skupinou mladých, lehkovážných lidí, kteří v paláci tropili hluk dlouho po půlnoci.“

Zhluboka se nadechla, aby cosi dodala. I ona byla v té skupince. Ale hrabě již nepokračoval v této myšlence, naopak se ještě jednou velmi uctivě poklonil a ukázal směrem, kam se chtěla a měla ubírat.

„Smím Vaše Veličenstvo doprovodit?“

Nechala se vést a zástup dvořanů se před nimi rozestupoval. Jako les ve větru skláněly se hlavy urozených přítomných všude, kde procházela. Někde s úsměvem, jinde s uctivým výrazem,

někde bez výrazu a myšlenky. A jakmile prošla, dav dvořanů se neprostupně uzavřel a vydal se za ní. Došli ke dveřím kabinetu, který sloužil jako poradní místnost. Zde zanechali doprovod a jakmile jim sloužící otevřel spojovací dveře, vstoupili do malé místnosti, předpokoje. Tady již mohla hovořit prakticky bez servítků. Málem se na Tarouccu osopila.

„Je tak nepochopitelné, že se chci bavit, jako všichni lidé v mém věku?“

Hrabě se s náznakem pokory uklonil, ale zavrtěl hlavou.

„Jenže vy nejste jako všichni lidé ve vašem věku, Veličenstvo, jste panovnice. A panovnice má povinnosti!“

„Přesto jsem žena jako každá jiná!“

„Veličenstvo...“ ztišil Taroucca hlas. „Nechápete, že se tu hraje o váš trůn? O vaše země? O dědictví, které máte po svém otci, po svých předcích? Malá chyba a můžete přijít o vše. Máte proti sobě půl Evropy.“

Zvedla hrdě hlavu.

„Já je porazím!“

Přikývl.

„Jistě, věřím tomu. Ale dřív musíte začít bojovat! To snad stojí za trochu ranního vstávání.“

Nebyla zvyklá poslouchat něco takového. Nikdy a od nikoho... s výjimkou jediného... s výjimkou Tarouccy... a – on to dobře věděl!

V útulném kabinetu čekalo několik značně rozčilených mužů. Byli to již mužové dosti letití. Takoví, kteří mají sice v hlavě mnoho zkušeností, avšak už ne sílu na to, aby je předávali dále. Zestárli ve službách své zemi, které se snažili, tu lépe, tu hůře, prokazovat služby podle svých schopností. Komorník ohlásil panovnici a muži pohlédli jeden na druhého. Nejmladší z nich vy-

táhl z kapsičky hodinky, pohlédl na ně a zavrtěl hlavou. Pochopitelně tak, aby to nezahlédli nepovolání.

Když Marie Terezie vstoupila, sedící vstali, těžce a jakoby neochotně. Nebylo divu, byli to starci, zvyklí na respekt svého okolí. Ještě se nestalo, že by museli tak dlouho vyčkávat. Nicméně při pohledu na půvabnou panovnici se jim zachmuřeně tváře pozvolna rozjasnily. Marie Terezie měla dar přinést s sebou závan optimismu a síly.

Muži se hluboce uklonili, jak jim přikazoval ritus na vídeňském dvoře. Pokynula jim a rychle dodala:

„To stačí, pánové. Úctu mi můžete prokazovat i jinak.“

Věděli, že to „poklonkování“ jak je nazývala, upřímně nesnáší. Ale zvyk je zvyk. Její otec to naopak vyžadoval. Usadila se do čela stolu, vedle místa, které ještě nedávno patřilo jejímu otci. Jako by se duch Karla VI. stále pohyboval zde.

Kabinet tajné rady byl nevelký, zato však přepychově zařízený. Její otec císař Karel VI. nešetřil na ničem, co se týkalo správy státu a vlastního pohodlí.

Skvostná masívní křesla, krásný lesklý stůl se složitě vinutými nohami, uprostřed mající intarzii, jejich rodový znak vytvořený nejlepším italským mistrem. Obrazy nejznámějších a nejlepších mistrů, měkké čalounění, jež mělo za úkol ochraňovat veškerá slova, tichá i hlasitá, která by mohl někdo nepovolaný vyslechnout.

Před radou leželo několik otevřených listů. Ministři již skončili rokování a čekali na svou panovnici. Bez ní mohli jen obtížně rozhodovat.

Sinzendorf, Starhemberg, oba Harrachové, stejně tak Bartenstein, již neměli stání. Čekání si zjevně krátili dobrým vínem, likéry, nenáročnou konverzací a častým pohledem na krásné sloupové hodiny, které nemilosrdně prozrazovaly prohřešek jejich vládkyně.

* * *

Marie Terezie pocítila nejistotu a bezradnost. Proč tu u všech hromů není její manžel František Štěpán? Rukou jim ukázala, aby zanechali etikety a usadili se.

Pohlédla na křeslo, které stálo v čele stolu. Při prvním zasedání na něm ležela kytice, kterou tam členové rady dali na paměť jejího otce císaře. Dojalo ji to, chvílku nemohla ani promluvit. Nyní však křeslo jako by čekalo na její usednutí. Stejně tak tajná rada.

Obrátila se na Sinzendorfa.

„Přišly nějaké nové zprávy?!“

Místo odpovědi se muži podívali na listiny, které otevřené ležely na stole a vyzývaly Marii Terezii k prohlédnutí.

„Dobré zprávy?“

Bartenstein se pohnul první. Vstal, postoupil ke stolu a vzal listiny do ruky. Druhou rukou bral jednu listinu po druhé, ukazoval je a poté pokládal na stůl.

„Veličenstvo... již máme listy od krále pruského, polského, nizozemského a několika dalších. Lituji odchodu vašeho otce a slibují podporu vaší vládě. I papež se ozval s přáním a podporou.“

„Jsou to tedy dobré zprávy...“ vydechla ulehčeně Marie Terezie.

„V politice nejsou dobré a špatné zprávy, jsou pouze důležité a nedůležité... ale chcete-li, toto jsou dobré zprávy...“ parafrázoval Bartenstein její slova.

Zaváhala, jako by nechtěla slyšet nic o zprávách špatných.

„A další? Důležité? Co Francouzi?“

Bartenstein pokynul Sinzendorfovi. Ten se zavrtěl v křesle, až zapraštělo pod jeho neforemným masitým tělem.

„Ah, to je právě trochu potíž. Ludvík XV. Pouze prostřednictvím ministra kardinála Fleuryho vyjádřil soustrast nad skonem vašeho otce... ústně, našemu vyslanci knížeti Lichtensteinovi.“

Marie Terezie pokrčila rameny.

„A co na tom?“

Sinzendorf na ni vypouklil své žabí oči.

„To je přece jasné. Přemýšlejí, jak se zachovat... jestli podpořit ženu na trůně, anebo...“

„Jak jste na to přišel?“

Sinzendorf se povýšeně usmál.

„Nepíší královský list, poněvadž prý nemohou dohledat v archivech, jaký titul přináleží královně české a uherské...“

Marie Terezie zalapala po dechu, ale hrabě pokračoval.

„A pak je tu ještě bavorský kurfiřt. Rád by byl na vašem místě, anebo alespoň králem českým! O jeho snažení nám dnes pověděl Bartenstein.“

To ji příliš nepřekvapilo, poněvadž všichni dobře věděli o úrovni morálních a duchovních kvalit Karla Alberta.

„Ale! Kurfiřt by rád kousek z dědictví rakouského?“

Sinzendorf neměl smysl pro žertování a posupně odfrkl.

„To není právě k smíchu, Veličenstvo. Chce zkoumat, zda Vaše Veličenstvo má vůbec na dědictví nárok.“

Marie Terezie zůstala jako solný sloup. Nezmohla se na jedinou větu, tak ji opovázlivost tvrzení zasáhla. Starhemberg, vida její stav, přispěchal na pomoc.

„Vše se zdá nasvědčovat tomu, že nehrozí žádné nebezpečí.“

Marie Terezie se rychle vzpamatovala.

„To mi nestačí. Rychle povězte, co kurfiřt tvrdí.“

Sinzendorf pohlédl na hodiny a povstal.

„Když dovolíte, Veličenstvo, s tím vás seznámí Bartenstein. My ostatní musíme nyní na inspekci vídeňské posádky. Schůzkou nás pověřil ještě váš pan otec a my to ctíme. Očekávají nás k obědu.“

Musela se usmát té naivní dychtivosti. Bohatý Sinzendorf miloval dobré jídlo, zejména na cizí útraty. Že to bylo často, o tom svědčila jeho úctyhodně rozměrná tělesná schránka.

„Neměla bych také...“

Alois Harrach poprvé zasáhl do rozpravy.

„Veličenstvo, to není právě vhodné pro mladou ženu.“

Jeho bratr Jan Josef přitakal.

„Ostatně, Bartenstein vás, pokud dovolíte, seznámí se záležitostí daleko důležitější. My ostatní ona fakta máme v patrnosti již od časného rána.“

Pochopila skrytou výtku. Přikývla.

„Dobrá. Pánové...“

Všichni sedící vstali. Poklonili se jako jeden muž své vladařce. Necítila se právě dobře.

Starhemberg se na odchodu ještě otočil, jako by si na cosi důležitého vzpomněl.

„Veličenstvo... ještě...“

„Ano?“

„Je třeba, abyste podepsala rozkazy pro velitele posádek ve Slezsku. Když dovolíte, připravíme je na odpoledne.“

Přikývla. Pak si vzpomněla na situaci ve Slezsku.

„Co Friedrich podniká?“

Jeden z Harrachů, snad Jan Josef, ještě se v nich zcela nevyznala, vstal.

„Ve Slezsku je klid, pruský král zatím jen tiše manévruje se svými vojáky.“

Pak se uklonili ještě jednou a tiše odešli. Váhala, měla pocit, že by je měla zadržet, neměli by přece bez svolení... Ale než se rozhodla, byli pryč.

Bartenstein přistoupil ke stolu s vínem, nalil si plný pohár a jedním dlouhým douškem jej vypil. Marie Terezie vycítila, že hlavní věc teprve přijde. Baron se vyhýbal jejímu pohledu.

„Věci se mají jinak, než říkali, barone, vidíte?“

„Veličenstvo,“ nadechl se Bartenstein, „věc se má tak, že oni nechápou vážnost situace.“

Udiveně na něj pohlédla.

„Co mi tajíte?“

„Nechci vám zastírat nic, co by mohlo být důležité. Jedna chyba, a můžete přijít o vše.“

Už zase. Nejdřív Taroucca, nyní Bartenstein. Zjevně chtějí, aby přišla o rozum už nyní. Cítila, jak se jí vytrácí krev z obličeje. Baron pokračoval.

„Máte protivníky nejen ve francouzském králi, v králi pruském, bavorském kurfiřtovi, ale také mezi domácí šlechtou, pochybují, jestli vůbec dokážete vést tak velkou říši... a zatím...“

„A zatím jsem je nepřesvědčila?“ dodala rychle.

Baron přikývl.

„Odpusťte, Veličenstvo, že říkám takové věci, ale situace není taková, že bych mohl něco...“

„Pokračujte. Nemusíte mne tolik šetřit, barone.“

Usedla do pohodlného křesla a sepjala ruce.

„Mám u všech dvorů schopné přátele, Veličenstvo, a tak jsem dobře informován o všem, co se děje, anebo dokonce má dít.“

„Má pozice je tedy špatná?“

Bartenstein si povzdechl.

„Tak špatná, jak je jen možné. Jak jsem řekl, mnohým se nezdá, že by na trůn měla usednout žena.“

„To jste už říkal, dál!“

„Stojí proti vám takřka celá Evropa. Bavorský kurfiřt tvrdí, že má nárok nejen na České království, ale i na část Rakouska.“

„Všechno?“

„Nikoliv. Pokud se Vaše Veličenstvo bude chtít postavit všem protivníkům, znamená to válku.“

„Ano, tomu rozumím. A dál?“

„Válka stojí peníze, mnoho peněz, a ty...“ Bartenstein se zarazil.

„A ty?“ napověděla Marie Terezie.

„A ty mi nemáme, Veličenstvo. Dále to chce vojsko.“

„Vojsko ale máme?“ zeptala se opatrně Marie Terezie.

Bartenstein se ušklíbl.

„Ano, špatně vycvičené, se zastaralými zbraněmi a špatnými veliteli.“

„Jak to? Kdo to připustil?“ vzkypěla Marie Terezie.

„Váš otec, Veličenstvo. Měl dojem, že si získal spojence všude a výdaje za udržování vojska jsou zbytečné.“

„Jak to?“

„Zdálo se, že všichni přistoupili na jeho plán.“

„Plán na mé nástupnictví?“

„Ano.“

„Báli se ho?“

„Obávali.“

„To je totéž.“

„Není. Bázeň a obava se liší.“ Marie Terezie chvíli slova převalovala v hlavě.

„A já jsem jen slabá žena.“

Bartenstein pokývl hlavou.

„Ano, to si myslí.“

„Tedy konec? Myslíte, že bych se měla vzdát?“

Baron zvedl ruce k protestu.

„Veličenstvo, takto otázka nestojí. Nikdy nevíte, kdo vyhraje, když se zkrátí meče. Máte na vybranou.“

Baron se odmlčel.

„Jen do toho,“ pobídla ho arcivévodkyně.

„Buď se postavíte nepřítelům, dáte dohromady vojsko a dáte dohromady peníze. Pak můžete vyhrát, i prohrát. Bůh války Mars někdy přeje těm, jindy druhým.“

„Anebo?“

„Můžete vyjednávat, získávat čas a spojence. A hromadit peníze.“ Počítal varianty na prstech.

„Ještě další možnost?“

„Jistě. Můžete oslovit nepřátele, nebo počkat, až to učiní oni. A pak přistoupit na jejich podmínky, získat co nejvíc a vzdát se práva na vládnutí.“

Marie Terezie hrdě vztyčila hlavu. Baron pokračoval.

„Znamenalo by to přijít o velkou část toho, co váš otec dával dohromady. Zachovala byste si život, část bohatství a mohla žít tak, jak jste zvyklá.“

Marie Terezie pokývla hlavou.

„Díky, barone, hovořil jste se mnou otevřeně. Vážím si toho. Co byste zvolil vy na mém místě?“

Baron se podíval s výrazem štvance.

„Veličenstvo...“

„Dobrá, co navrhuje? Jste přece můj rádce?“

„Zjistit jejich úmysly, získat čas. Čas na činy, i na přemýšlení.“

To se jí zamlouvalo. Dávalo jí to naději na důstojnost.

„Proč nejsem muž!“

Pohlédla na křesla, která patřila rádcům, kteří tak urychleně odešli.

„Oni věděli, co mi budete říkat?“

Bartenstein se usmál.

„Proto tak rychle odešli?“

„Veličenstvo, nechtěli vidět svou panovnici v nesnázích.“

„A vás v tom nechali... A vy jste přijal?“

„Oni by se neodvážili vám to říci. Nyní musíte vědět vše. Jen tak se můžete rozhodnout...“

„Správně?“

„Moudře,“ opravil ji baron. „Dovolíte, Veličenstvo, abych se zmínil o něčem nesmírně důležitém?“

„Něco, co jsme ještě neprobrali, Bartensteine?“

Baron se opatrně rozhlédl kolem sebe.

„Veličenstvo, nechtěl jsem o tom hovořit, dokud...“

Marie Terezie pochopila.

„Chcete opět složit svůj úřad, barone? Už jsem vám řekla, že spolu přece nebudeme řešit staré křivdy...“

Bartenstein zrudl v obličeji a zavrtěl hlavou.

„Něco jiného, Veličenstvo. Můj úřad mi velí, abych byl informovaný také o záležitostech svrchovaně tajných...“

Pochopila.

„Vy se obáváte mluvit před...?“ Ukázala rukou na místa, kde ještě před okamžikem seděli členové její tajné rady.

„Vypadá to tak, Veličenstvo?“ Baron se zatvářil nevyzpytatelně. Marie Terezie popuzeně mávla rukou.

„Vždyť jsou to vaši nejbližší spolupracovníci. Přesto?“

Baron pokrčil rameny.

„Nechte té diplomacie, barone, je tu někdo, komu nevěříte?“

Bartenstein zaváhal.

„Ven s tím!“

„Nedávno jsme dostali do rukou obsah brašny jednoho kurýra pruského krále.“

„Jak?“

Bartenstein zaváhal. „To není důležité.“

„Je, není, chci to vědět.“

„Dobrá, Veličenstvo, vlákali jsme ho do pasti. Nenechal se zajmout a...“

„Zabili jste ho?“

Baron se zatvářil pohoršeně.

„Zajisté nikoliv, Veličenstvo!“

„Tak tedy...“

„Snažil se ujet našim vojákům a na zmrzlé cestě jeho kůň klopýtl. Jezdec se zranil. Nemohl uniknout a teď... je naším hostem.“

„Pruský král to může vzít jako záminku...“

„Kurýra nic navenek nespojuje s pruským králem. Nemůže.“

„Co jste u něj našli?“

„Množství opisů důležitých listin...“

„A nějaké vodítko k písáři?“

Baron pokrčil rameny.

„To nikoliv.“

„Tedy žádná stopa?“

Baron ztišil hlas.

„Jedna přece... list podepsaný a s pravou pečetí.“

Marie Terezie zpozorněla.

„Čí?“

„Hraběte Starhemberga.“

„Cože?“

Baron se mlčky uklonil.

Marie Terezie chvíli přemýšlela.

„Jistě by nepřidal dokument se svou pečetí, nehazardoval by s něčím takovým.“

Bartenstein se uklonil.

„Přesně tak, Veličenstvo, vaše úvahy jdou stejným směrem, když dovolíte... Navíc, pokud vím, hrabě neměl přístup ke všem dokumentům, které jsme v brašně našli.“

„A kdo jiný?“

„Veličenstvo, nerad říkám obvinění bez důkazů.“

„Barone, hrajeme o naši zemi a naše životy. Kdo?“

Bartenstein chvíli váhal.

„Hrabě Harrach. Jan Josef Harrach.“

„Cože? Tomu nevěřím.“

„Proč? Vše se tomu zdá nasvědčovat.“

Marie Terezie se musela usmát, ačkoliv celá záležitost rozhodně k smíchu nebyla.

„Je omezený. Ne hloupý, ale omezený na to, aby byl vyzvědačem.“

„Zdání může klamat...“

„Jistě, ale ne v jeho případě. Ať vaši lidé zapátrají. A navíc, nemohl by se přece tak přetvařovat...“

Bartenstein se smutně a významně usmál. Uvědomila si svou nezkušenost tváří v tvář lidské zákeřnosti a podlosti v disciplíně zvané politika.

„Víte o tom víc než já. Dobrá, pátrejte. A já bude přemýšlet.“

Bartenstein se uklonil.

„Vynasnažíme se, Veličenstvo.“

Marie Terezie se hotovila k odchodu. Baron učinil pohyb, jako by ji chtěl zdržet. Udiveně na něj pohlédla.

„Ještě něco?“

Bartenstein jako by zalitoval, že ji nenechal odejít.

„Ano. Počátek obtíží, které se vám nevyhnou, pokud budete chtít bojovat.“

Zhluboka se nadechla.

„Tak ven s tím!“

„Vaše Veličenstvo možná zná jméno hraběte Perusy...“

Pátrala v paměti, avšak nenalézala odpověď. Napověděl jí.

„Je to vyslanec kurfiřta bavorského, Karla Alberta.“

„A co žádá?“

Baron se usmál.

„Je to nesmysl, avšak musíme tomu věnovat pozornost.“

„Pokračujte!“

„Kurfiřt jeho ústy napadl listinu, na jejímž základu se máte stát panovnicí.“

Zůstala s otevřenými ústy.

„Ale můj otec přece nade vši pochybnost...“

„Jistě, jistě...“

„A všichni vládcové souhlasili...“

„Jistě, v tom je ten háček. V té době byl nesouhlas precedentní... byl by to casus belli...“

Začínala chápat.

„Nedávejte mi tu hořkou medicínu po kapkách, barone. Otce se báli, ale slabá žena na trůnu jim strach nenahání. Tak je to? Zkoušejí, jak daleko je necháme zajít?“

Baron váhavě přisvědčil. Marie Terezie se usmála, ale z úsměvu bylo cítit skrytou zlobu.

„Tak je to.“

„Vaše Veličenstvo tedy nechá své služebníky, aby věc dojednali? Já, i ostatní věc vyřídíme k vaší spokojenosti.“

Rázně potřásla hlavou.

„Budu u toho.“

„Ale...“

„Myslím, že se mne to týká víc, nežli myslíte, barone! A teď mi povězte, co zamýšlejí! Proč už kurfiřt dávno nepřitáhl v čele vojska?“

„Není tak hloupý, aby šel na věc přímo. Nikoliv. Napadl testament vašeho předka, Ferdinanda I., sepsaný léta Páně 1543 a potvrzený o čtyři léta později... Tvrdí, že váš otec odkázal něco, s čím neměl právo nakládat. Není to mazané?“

„Ale...“

„Váš prapředek zanechal závět, v níž stanovil: *„pokud některý z vládců domu Habsburského zemře, aniž by zanechal manželských potomků, přejdou práva dědictví na potomky arcivévodkyně Anny, Ferdinandovy dcery...“*

Marie Terezie pokývala hlavou.

„Ano, vím o tom. Ale... já jsem přece...“

„Ještě strpení, Veličenstvo. Tak zní listina, uložená v našem archivu. Avšak originál je prý chován v Mnichově. V něm prý stojí bezmála totéž, s tím rozdílem, že slovo manželských je nahrazeno slovem mužských.“

Marie Terezie cítila, jak bledne.

„Je to opravdu originál?“

Baron zavrtěl hlavou.

„To říká Karel Albert a jeho ministři. Podle všeho je původní list právě tady ve Vídni.“

„Není to jisté?“

Bartenstein pokrčil rameny.

„Je, není... důležité je, co je pro všechny k uvěření. Pokud se Karlovi Albertovi podaří vzbudit v dalších hlavách států pochybnosti, nastanou potíže. Nemalé.“

„Ano?“

„Ano. Není dobré, když se takové otázky otevírají. Nejlépe je nechat dohody plynout a neupozorňovat na ně. Vycházet ze zvyku.“

Marie Terezie okamžik přemýšlela.

„A jaký je váš názor, barone?“

Zamrkal. Nečekal patrně takovou otázku. Málokterý politik má v oblibě hovořit sám za sebe a prozrazovat, co ani sám dobře neví. Nedíval se jí přímo do očí a byl k ní značně neuctivě otočený levým bokem.

„Je třeba důkladně prozkoumat všechny okolnosti...“

Zarazila ho zvednutou rukou.

„Teď mluvíte jako politik. Povězte své mínění jako... přítel?“

Baron zrudl. Jistě se v něm opět probudilo špatné svědomí z dřívějších časů. Nyní se k ní otočil čelem a pohlédl jí do očí.

„Veličenstvo, promluvím tedy jako přítel... doufám, podle mého nejlepšího vědomí je pravda na naší straně. A odpoledne se o tom pokusíme přesvědčit i hraběte Perusu. Dovolili jsme si mu slíbit přijetí okolo čtvrté hodiny odpolední. Sejdeme se v Sinzedorfově paláci.“

„Proč ne zde?“

„V císařském paláci? Vypadalo by to, že přikládáme téhle záležitosti příliš velkou váhu. Ministerský palác postačí. Vaše Veličenstvo chce tedy být u toho?“

Znejistěla, netušila, zda se to sluší a patří.

„Ráda bych, barone, nicméně...“

Bartenstein nebyl hloupý a pochopil.

„Panovník, který se stará i o detaily důležitých záležitostí, budí úctu, Veličenstvo.“

„A ta listina, ten testament...“

„Úředníci jej do té doby přinesou.“

„Můj osud tedy závisí na kousku staré listiny?“

Baron na ni vážně pohlédl. Jako by ji viděl poprvé. Mladou třiatřicetiletou ženu, trochu vyplašenou nenadálými událostmi.

„Osud lidský často závisí na věcech mnohem subtilnějších, na tenkém vlásku, Veličenstvo.“

Všiml si jejího trochu bezradného výrazu. Usmál se téměř otcovsky. Vlastně by jejím otcem ve čtyřiačtyřiceti ani být nestihl, připadal si však v tom okamžiku o mnoho starší.

„Budeme za vámi stát, ať se stane cokoliv, Veličenstvo. Máte mé slovo.“

„Co dál? Co bude dál?“

Otázka z ní vylétla slabým nesmělým hlasem, který nebývá běžný ani u arcivévodkyň, ani u panovnic. Uklonil se.

„Boj, anebo prohra.“

Podala mu ruku k políbení a propustila ho. Pak sklesla do nejbližšího křesla. Rada ji jako obvykle nesmírně vyčerpala. Jak má rozhodovat o tom, čemu ani trochu nerozumí? Rozhodovat o zemích, lidských životech, osudech všech a všeho?

Ale vzdát se? Na to je dost času. Velké sloupkové hodiny odbily svým hlubokým hlasem poledne. Trhla sebou, netušila, že je již tak pozdě. Povzdechla si. A pak se usmála, poněvadž náhle pocítila velký hlad. Co by se muselo stát, aby pohrdla dobrým jídlem a pitím? Zazvonila na komorníka.

Při obědě, který nechala podávat jen v menší společnosti, se sešla i se svou matkou, Alžbětou Kristýnou, která na ní pochopitelně vyzvíдалa. František, který seděl po Mariině levici, měl velkou práci Mariinu matku uspokojit. Byla nesmírně zvědavá. Na všechny a na všechno, osud stárnoucích žen bez zájmů a bez manžela. Marii rozčilovalo, když se na ni František vždy po skončení proslovu podíval, jako by čekal, až ona jeho řeč odsouhlasí. Pod stolem ho silně štípla do paže, až vyjekl.

Náhle měla pocit, že se jí cosi pohnulo v břiše. Jako motýlí křídla na paži. Podvědomě si na ono místo přiložila pravou ruku. František se bleskurychle podíval jejím směrem. Stejně tak hračka Fuchsová.

„Není vám dobře?“

Mdle se na něj usmála, poněvadž ji náhle zaplavila únava.

„Nikoliv, jen jsem měla pocit...“

„Měla byste si jít odpočinout.“

Vzchopila se.

„Odpočinout? Vždyť jsem před nedávnem vstávala!“

Starostlivě se na ni dívali. Usmála se, měla pocit, že je vše opět v pořádku. Uchopila příbor a pustila se s chutí do jídla.

„Promiňte, nechtěla jsem vás vystrašit. Všechno je v pořádku. Nerada bych o to maličké přišla.“

Mariina matka měla patrně svůj dobrý den, její stesky a úzkosti zjevně polevily, a tak ve své obvyklé prostorekosti dodala:

„A třeba to bude syn!“

František si s Marií Terezií vyměnil krátký pohled. Ona zčervenala a první uhnula očima.

A pak sloužící přinesli moučníky a tokajské na dobré zažívání.

Neodolala a po obědě se odebrala do svých komnat. A zde sklesla do křesla. Měla pocit, že se neudrží na nohou. Ona! Ona, která vždy ve společnosti měla pověst neunavitelné a nezlomné! Není to jen tím maličkým, které nosí pod srdcem. Je to zejména tím přívalem událostí, povinností, starostí a rozhodování. Nikdy to ještě nezažila, netušila, že úřad panovníka něco takového přináší, otec se jí s tím nikdy nesvěřil. Vlastně si ho vybavovala jako velkého milovníka života, zábav, dobré společnosti a velkých hostin. Netušila, jak k tomu všemu ještě stihl panovat!

Měla o čem přemýšlet. Jak ráda by se bavila. Je přece mladá, má na to právo. Panování a starosti přísluší starým. Jak se má rozhodnout? Měla v hlavě nepořádek, zmatek. Tušila, že co činí, není správné, neměla nicméně zdání, jak vše řešit a vyřešit.

Odpoledne se rozpačitě vlekle. Sloužící netušili, co mají dělat. Staré pořádky neplatily, nové nebyly.

Marie Terezie přemýšlela. Neměla tušení, kde začít. Při jejím vzdělávání na takový případ zapomněli. Do těchto dnů se vlastně jen bavila. Jak probíhal císařův den? Ráno mše, pak kamsi odcházel, nejspíš do císařské rady, jednou, kdysi dávno tam s ním vlastně byla. Odpoledne míval audience a snad také porady. Vtom si vzpomněla na někoho, kdo jí určitě poradí. Nechala si zavolat Tarouccu.

Nemohli jej dlouho najít a tak nechala vzburcovat celý palác. Nakonec komorník našel hraběte v knihovně a přivedl ho. Zvláště, jak pouhá přítomnost některých lidí vdechne sílu ostatním. Když ho viděla, ačkoliv byl malý, obtloustlý, v zastaralém odění, měla náhle dojem, že se jí nemůže stát nic špatného.

„Vaše Veličenstvo mne ráčilo povolat,“ uklonil se hluboce Taroucca.

Přikývla. Náhle nevěděla, jak začít. Neměla by asi takto prozrazovat nevědomost...

„Když ještě panoval můj otec, jaký byl denní pořádek?“

Čekala uhlazený posměch, avšak byla překvapena. Tarouccova tvář se rozpraskla ve spokojeném úsměvu.

„Doufal jsem, že se mne Vaše Veličenstvo otáže. Popravdě se císař Karel po celý den nezastavil. A večer... také nikoliv, ach, jak ten si uměl užívat!“

Pohlédl na svou panovnici a v jejím obličejí viděl očekávání.

„Na to se mne však netážete... jistě, každý den měl svůj pořádek. Císař, váš pan otec, pravidelně vstával, snídal, modlil se, udílel audience a pořádal porady. Mnoho volného času mu nezbyvalo.“

„Ale jaký je to život?“

Hrabě se na ni vážně zahleděl. Jeho výraz byl pohrdavý.

„Pokud uvažujete takto, bude lépe svou zemi předat nepřátelům na zlatém podnose. Zbyde vám Toskánsko a tam můžete v klidu žít svůj opravdový život a vstávat v jedenáct hodin.“

Hrdě vztyčila hlavu a přísně se na něj podívala. Maličko se uklonil, ale ani trochu neuhnul očima.

„Víte, Veličenstvo, že vás od vašich nejmladších let mám v oblibě a ctím. A právě proto, nikoliv z opovážlivosti vám říkám takové věci.“

„Ale taková nesvoboda, povinnosti... ta představa...“

„Veličenstvo, věřte starému muži: bezmála všechny věci jsou daleko horší v představách nežli ve skutečnosti.“

„Díky, hrabě. Musí to být těžké i pro vás.“

„Vaše Veličenstvo jistě omlouvá, že jste v pozeňnaném stavu. Pak je mnoho věcí daleko víc ospravedlněných.“

Uklonil se a odešel. Marie Terezie usedla do křesla. A stejně jako u oběda, náhle pocítila odkudsi z hlubin svého těla pohyb. Dítě! Rukou v obavách zašátrala v místech, kde se ozýval ten mladý život.

Už tři děti jí byly Bohem darovány, chtěla by jich ještě mnoho, vždycky měla slabost pro děti. Jistě, má to dvě strany mince. V dětech jsme silní, i zranitelní. Raději, nejrady, bychom jim umetali cesty a chránili je vlastním tělem před nebezpečím a ústrky světa. Kdyby to tak bylo možné! Když na jaře odcházela ze světa její nejstarší dcera Marie Alžběta, nemohla dělat nic ani ona, ani dvorní lékař. Tři roky jí byly dopřány, jen tři roky. Jak ji milovala!

A v očích Marie Terezie se objevily slzy. A tu jako by se opět připomnělo dosud neznámé dítě, které nosila. Jako by tušilo, že tím svou matku dokonale uchlácholí, jako ona zanedlouho pouhým pohazením uchlácholí jeho. Snad další dvě, Marie Anna a Marie Karolína budou mít šťastnější osud.

A jako by jí osud četl myšlenky, vešel do komnaty František. Ihned viděla, že nenese dobré zprávy.

„Co se přihodilo?“

Udiveně pozvedl obočí.

„Mluvil jsem s lékařem, nezdá se mu, jak Marie Karolína kašle. Také jí trochu trápí horečka.“

„Nebyla příliš venku?“

„Nikoliv, aja ji vždy dobře hlídá. Do kočárku dostává teplé oblečení. Ne. Má slabé plíce od narození, však víte.“

„Vím,“ přikývla smutně. Pomalu vstávala, jako každá matka, v denní, či noční hodině, pokud ji dítě potřebuje.

Komnaty jejich dětí byly nedaleko, šli vedle sebe, bok po boku chodbou. Tady cítila jeho podporu a starostlivost. Tady věděla, že není na vše sama. Musí ho ještě alespoň trochu dostat do státních povinností. Ale, nakonec, to musí ona také.

Uchopil ji za ruku a ona tu jeho vděčně stiskla. Objali se a políbili. Rychle a hladově. Neměli teď na sebe žádný čas a od jejího těhotenství ani možnost. Ale touha, zejména jeho, zůstávala a svírala dech, i mysl.

Zaslechli zvuk otevíraných dveří a téměř násilím se od sebe odtrhli. Ze dveří na konci chodby vyhlédl muž, a když je uviděl, uctivě se uklonil. Komorník je vyhlížel, což nebylo dobré. Zrychlili své kroky a stanuli na prahu komnaty. Kromě komorníka a aji byl v místnosti ještě jeden člověk. Stál u dětské postýlky a otočil se na ně. Byl to jejich lékař, dobromyslný starší muž učeného vzezření. S obavami pohlédla do jeho tváře. Zнала ho mnoho let, poznala dobře, co má na srdci i na mysli. Trochu se jí ulevilo, poněvadž měla dojem, že jeho obličej skýtá naději.

Ona i František přistoupili k dětské postýlce. Holčička byla drobná, spala a těžce oddechovala. Chvilkami se prudce obracela, jako by se jí zdál zlý sen. Její sestřička Marie Anna stála opodál, měla v ruce svou oblíbenou hračku, velkou dřevěnou panenku oblečenou v přepychových šatech jako ochranný talisman a s rozšířenýma očima pozorovala jejich počínání.

Raději chtěla vše vědět co nejdříve. Otočila se na lékaře.

„Doktore?“

Oslovený pokrčil rameny.

„Narodila se slabá, Veličenstvo, stačí málo a onemocní.“

„Je to vážné?“

Pokrčil rameny.

„Ano a ne. Není bezprostředně ohrožená, avšak pokud se jí špatně dýchá, mám obavy o její srdce, nemá ho nejsilnější.“

Zhluboka se nadechla a přistoupila blíže k lékaři.

„Chcete mne tedy pomalu připravit na to, že jednoho dne...“

Zavrtěl rozhodně hlavou.

„To ne, v žádném případě. Je možné, že zesílí a vše se obrátí k dobrému.“

„Je na to nějaký lék?“

Lékař se usmál.

„Je, jsem však v rozpacích, zda ho předepsat dceři panovnice.“

„Mluvte!“

„Kozí mléko.“

„Cože?“ podivil se František pohoršeně a s odporem.

Lékař se zatvářil pokorně.

„Mohu mléko nahradit odvarem z léčivých bylin, ale kozí mléko...“

Marie Terezie ho zarazila vztaženou rukou.

„Nemám předsudky a věřím vědě. Dejte naší dceři, co jste řekl. Bůh vám pomáhej.“

Přistoupila ještě blíže a jemně pohladila spící dítě. Málem ucukla rukou, tak se jí zdála horká. František udělal totéž. Pak vzali Marii Annu za ruku a odvedli ji do vedlejší komnaty. Lékař po chvíli přišel za nimi. Obrátila se na něj jako ke spáse.

„Doktore, je naděje?“

„Veličenstvo, vždy je naděje, nesmíme přestat doufat, že se její stav zlepší. Udělám, co bude v mých silách.“

„Díky.“

Pohlédla na hodiny. Ukazovaly deset minut před třetí.

„Musím už jít, za chvíli začne spor s vyslancem kurfiřta bavorského.“ Obrátila se na Františka: „Půjdete doufám se mnou?“

Cítila, že by nejraději odmítl, ale přítomnost lékaře jej svazo-
vala.

„Samozřejmě, jak myslíte, pokud máte pocit, že bych vám mohl být prospěšný...“

Znělo to možná smířeněji, než zamýšlel.

Věděl, že i když půjde s ní, je jeho úloha pouze rolí diváka a posluchače bez jakékoliv možnosti účinně zasáhnout. Těžko si na to zvykal už od prvního okamžiku, kdy se ocitl na císařském dvoře.

Palác hraběte Sinzendorfa nebyl daleko od Hofburgu. Byla ráda, že může vyjet ven, mimo čtyři zdi, mimo upjaté dvorské ovzduší. Bylo to ještě příjemnější, když čas od času vítr rozvál temná oblaka a nechal na pár letmých okamžiků zasvítit mdlé podzimní slunce.

Vedle ní seděl i František Štěpán a držel ji něžně za ruku. Občas prohodili pár slov, a jinak vychutnávali plnými doušky malou vyjízdku.

Rozhlížela se kolem sebe a občas si povzdechla. Nebylo by jim lépe někde daleko od Vídně, kde nejsou starosti, kde by měla svůj klid a mohla se věnovat i své rodině, nikoliv vládnutí?

Dorazili s malým předstihem, jak měla v úmyslu. Sinzendorf je sám vyběhl přivítat. Uvedl ji i jejího manžela do salonku, kde chtěla vyčkat, až se shromáždí všichni, jichž se odpolední schůzka týkala.

Nečekali dlouho, v očekávání čas rychle běžel. Sloužící před nimi otevírali dveře, až dorazili do velké síně Sinzendorfova paláce. Jakmile dveřník vyřkl slavnostně jejich jména, všichni přítomní slavnostně povstali a hluboce se vládnoucímu páru uklonili.

Marie Terezie usedla spolu s Františkem Štěpánem do křesel, umístěných na malém, vyvýšeném pódiu. Ostatní se usadili a ona mohla zvědavým pohledem přehlédnout shromážděné.

Papežský nuncijs, vyslanci několika zemí a její vlastní ministři. Na všech bylo vidět neklid a očekávání. Jednalo se přece o tolik!

Nechtěla prodlužovat tíživé čekání. Bartenstein držel v ruce pergamenovou svitku a na její pokyn rozbalil pergamen a začal předčítat. Když se přiblížil k místu, na něž všichni čekali, napětí v sále by se dalo přímo uchopit. Jasně zde bylo psáno, že „... po vymření manželských potomků synů Ferdinanda I. a Karla V. má dědické právo přejít na potomky vévodkyně Anny.“

Na jedné straně zavládlo radostné nadšení, na druhé stejně vydatné zklamání. Pergamen šel z ruky do ruky a každý nad ním pokýval jen hlavou.

Hrabě Perusa, v obličejí chvíli popelavý, chvíli ruměný, čekal netrpělivě, až listina doputuje k němu. Pak do ní vstrčil bezmála celý obličej a krátkozrakýma očima pátral po textu. Poté, co pergamen alespoň třikrát horlivě přečetl, jako by se jej učil nazpaměť, znechuceně podal list svému sousedovi.

Marie Terezie měla chuť vyskočit a dát se samou radostí do tance. Měla nyní jistotu, že má otevřenou cestu k trůnu. Navenek se však snažila tvářit stále stejně.

Perusa se tvářil, jako by spolkl cosi zvlášť nechutného. Cosi mu očividně vrtalo hlavou. Obrátil se na Bartensteina.

„S dovolením, barone...“

„Prosím, pane vyslanče?“

„Zajisté to není výraz nedůvěry, ale po tolika letech se dokument snadno mohl zaměnit...“

Bartenstein se usmál.

„Několik dnů potrvá, než v našem archivu dohledáme rukopis a pečeť všech svědků této listiny, hrabě. Výsledky budete mít samozřejmě, jako každý, kdo požádá, k dispozici.“

Perusa přikývl. Pak ještě jednou sáhl po listině.

„Mohu?“

Bartenstein se usmál a přikývl. Perusa uchopil opatrně vzácný pergamen a pečlivě jej zblízka prohlížel. Anebo spíš hltal písmena očima. Zkoumal každé místo, každou větu. Snad doufal za-

hlédnout změněný text, anebo vyškrábaná písmena. V Marii Terezii, a jistě i v ostatních, se zastavil dech.

„Hm,“ prohlásil nakonec. „Zvláštní, jak podivně je ta listina skvrnitá.“

Skutečně, jako každý pergamen, i tento měl některá místa tu světlejší, tu tmavší.

„Promiňte, pane vyslanče,“ poznamenal mimochodem jeden z přítomných úředníků, „dovolil bych si vás upozornit, že jsem za několik desítek let státní služby neviděl pergamen, který by měl všude stejnou barvu.“

„Máte snad dojem, hrabě, že vidíte nějakou podivnou skvrnu na některém z míst, která vás tak dojemně zajímají?“ zeptal se už s ironií v hlase Bartenstein.

„Nikoliv...“ spíš zachrčel, nežli řekl Perusa. „Mohu se spolehnout, že dostanu opis?“

„Zajisté, hrabě,“ řekl opět Bartenstein vřele. „Co bychom neudělali pro vyslance kurfiřta bavorského.“

Perusa se po něm ostře ohlédl, pozdravil Marii Terezii a její ministry. Bartenstein poručil hlasitě jednomu z přítomných úředníků:

„Uložte listinu zpět do pouzdra!“

Muž poslechl a s velkou pečlivostí tak učinil. Jednu chvíli se zdálo, že mu pergamen upadne, Bartenstein k němu pokročil a vzácnou listinu zachytil.

Perusa se otočil k Marii Terezii, pohlédl jí drze do očí.

„Můj pán se domnívá, že dědictví rakouské a vše ostatní, včetně Tyrol patří po právu jemu! Bude bojovat proti každému, kdo se neoprávněně zmocnil jeho dědictví.“

Pak odešel.

Jakmile za ním zapadly dveře, rozhostila se v síni očividná úleva. Sinzendorf měl prozíravě nachystáno ve vedlejší menší síni bohaté občerstvení, kterým všichni vzali zavděk.

Usadili se do pohodlných křesel, upíjeli víno a pořádali sladké zákusky. Marie Terezie měla pocit, že nevzala do úst celou věčnost. Uprostřed hodování se však rozpomněla na důvod návštěvy.

„Patří dědictví po právu jemu?“ obrátila se na Bartensteina. „Co potom zbyde nám?“

Baron pokrčil rameny

„Je to nesmysl a oni to dobře vědí. Je možné, že chtějí získat čas, aby mohli dát dohromady více vojska...“

„Budme rádi, že Karel Albert není Friedrich!“ podotkl Sinzendorf.

„Proč to?“ překvapeně vzhledla Marie Terezie.

„Je to zbabělec, kdyby přitáhl rovnou s vojskem, neměli bychom dobré vyhlídky.“

Náhle cítila, jak ji svírá úzkost. Víc a víc ji tiskla a tiskla. Už neměla stání, chtěla být sama, chtěla přemýšlet, chtěla si nechat dlouhou řadu věcí projít hlavou.

Doma, v Hofburgu, poručila, aby ji nerušili a zavřela se před světem ve své pracovně. Usedla do širokého křesla, které ji přátelsky obstoupilo svou pevnou oporou. Tady si vždy připadala v bezpečí. Opřela se, zavřela oči a v duchu si přehrávala události posledních hodin.

Jak mohou mít tak široké svědomí, tak se přetvařovat? Psali mi kondolenční dopisy, když zemřel otec.

Tehdy ji to potěšilo, měla dojem, že jejich slova, věty vycházejí z čistého srdce a přátelství. Těžko se mohla zmylit více. V politice, v šachové partii na šachovnici Evropy, neplatí žádné city a pocity. Tam platí pouze kalkul, chladný a vypočítavý.

A nyní? Otec je pár dnů pohřbený a už se pokoušejí otrástit trůnem, na nějž ještě ani pořádně neusedla.

Jak se v tom všem vyznat? Jak pochopit, kde leží věci důležité a které je možné přehlížet? Musí si to vše napsat a přehlednout. Opět si vzpomněla na svůj deník. Tam přece vždy ukládala veselé i smutné, všechno, co jí tížilo, nebo povznášelo. Opatrovala jej jako oko v hlavě. Vstala z křesla a šla najisto do svého úkrytu. Vzápětí držela v ruce nevelkou, avšak značně objemnou knížku v kožené vazbě. Usedla opět do křesla, rozložila si knížku na klíně. Pomalu a s nostalgií listovala popsányými stranami. Měla pocit, že od jejího posledního zápisu uplynul nejméně měsíc. A přece to bylo teprve včera! Proč si své myšlenky nezapísat znovu a znovu? Až uvidí napsané pro a proti, třeba dostane nápad, jak s nimi naložit. Možná je zbytečně vyplašená. Jednáni přece dopadla k její spokojenosti, není proč se obávat... nebo ano? Rozhodla se, že bude věřit první možnosti.

Pustila se do práce.

Ani nevěděla, kolik času uplynulo. Ozvalo se zaklepání a po malé odmlce vstoupila komorná. Hluboce se uklonila a v předklonu uctivě postoupila do místnosti. Aniž se napřímila, začala tiše hovořit.

Marie Terezie ji rázně přerušila.

„Když už mě rušíš, mluv hlasitě! Neslyším ani slovo. Buď se klaň, anebo povídej!“

Aniž ji poslechla, dívka cosi řekla znovu. Marie Terezie promluvila tentokrát rázněji.

„Dávám ti příkaz nechat stranou poklony. Mluv!“

Dívka se napřímila. V jejím obličejí se mísilo pobavení s obavami.

„Veličenstvo, hrabě Taroucca by s vámi chtěl hovořit.“

Marie Terezie překvapeně nadzvedla obočí.

„Podívejme se... Ať jde dál.“ Komorná odspěchala a Marie Terezie zavrtěla sama pro sebe hlavou. Ta strašlivá etiketa! Její otec ty staré zbytečnosti miloval a všichni je museli respektovat, i provádět. Jak se jich zbavit?

Znovu se otevřely dveře a vstoupil Taroucca. I on se hluboce uklonil a zůstal v předklonu. Musela se usmát a neodpustila si poznámku. Možná že to byla malá podvědomá odplata za léta vzdělávání.

„Hrabě! I vy? Tváříte se, jako by vás bolela záda.“

Maličko se napřímil. Udiveně na ni pohlédl.

„Co máte na mysli, Veličenstvo?“

Marie Terezie ukázala na jeho ne právě přirozenou polohu.

„Veličenstvo má na mysli pozdravení?“

„Ano a ty nepřirozené poklony. Všichni nás tím neustále častují.“

„To je přece starý zvyk, Veličenstvo,“ namítl hrabě. Ale narovnal se.

„Nemám to ráda, ani můj manžel. Před dvěma dny se komorná při snídani tolik klaněla, až strhla tác s pečivem.“

František Štěpán vstoupil potichu za hrabětem, málem vyprskl smíchy, ale ihned skryl své pobavení do kapesníku, který držel v ruce.

Taroucca přemýšlel nahlas.

„Nikdy jsem nad tím neuvažoval... Zdraví vás s úctou, vám náležející. Musejí si vás vážit. A to dávají najevo poklonou.“

„Buď si mne váží, anebo ne,“ usoudila Marie Terezie, „to přece nějaké klanění nezachrání, hrabě.“

Taroucca se mlčky opět hluboce uklonil. Pak si uvědomil své jednání a usmál se.

„Odpusťte, Veličenstvo, patrně to nepůjde ze dne na den. Ale raději si dovolím vám povědět, proč jsem tu.“

„Chcete se nás zeptat, jak dopadlo jednání s Perusou.“

Hrabě se lehce usmál.

„Že by již skončila?“

Zamračila se.

„Proč by ne? Prohlédl originál, nenašel ani stín pochyb, jistě už je spokojený.“

Hrabě zavrtěl lehce hlavou.

„S dovolením nikoliv, Veličenstvo. To se přece snadno dá předpokládat. Tím to nekončí. Uvažujte, prosím: Kdo má drzost zpochybňovat královskou závěť, nebude váhat zpochybnit další práva panovnice. Brzy přijde s něčím dalším. Buďte si jista.“

Povzdechla si. Vypadalo to do této chvíle docela uspokojivě.

„Umíte vždy člověka postavit z obláček pevně na zem, hrabě.“

„Omlouvám se, jestli jsem vás znepokojil. Ale, Veličenstvo, jste přece obklopena svými věrnými služebníky, kteří vám pomohou nad oněmi hlupáky zvítězit.“

Usmála se. Hrabě jí políbil ruku, tentokrát pouze s lehkou úklonou. I on se učil novotám. Ihned však pokračoval.

„Nicméně, musíte se svými věrnými podstupovat zápas i vy sama. A proto se musí učit porozumět všemu, co k vládnutí patří. Začneme zítra?“

Byla na rozpacích.

„A jak?“

„Především, naše vládkyně bude u státních záležitostí již od samého rána.“

Pokývala hlavou.

„Souhlasím. Řekněme... od půl desáté?“

Taroucca se na ni upřeně zadíval. V jeho tmavých očích postřehla pobavení i pokárání.

„Dobrá... v devět?“

„Veličenstvo, rada zasedá...“

Přerušila ho už trochu netrpělivě.

„Vím dobře, od které hodiny rada zasedá... Ale ti staříci stejně nemohou dospat, nemohou často zamhouřit oči, stále si na to stěžují...“

„Veličenstvo...“

„Dobrá, hrabě... je osmá hodina postačující?“

„Pro někoho možná, avšak pro panovnici se mi zdá být značně pozdní.“

Marie Terezie se zhrozila.

„Vy snad chcete, abych vstávala v sedm hodin?“

Hrabě se sladce usmál.

„Veličenstvo, říkáte jste tuším, že pro vlast musí panovník i něco...“

Mávla na něj podrážděně rukou.

„Ano, říkáte. Dobrá. Tedy v sedm hodin, dám rozkaz komorným.“

„To netřeba, Veličenstvo, já sám je přijdu probudit. Nejsou zvyklé a mohly by zaspat,“ řekl hrabě a projel si světácky rukou už trochu řídnoucí vlasy.

„Ale nepřišel jsem pouze kvůli tomu. Mám seznam několika zásad, kterých je třeba se držet. A také jsem sestavil vyučovací plán, který bychom měli v krátké době probrat. Vládnutí bohužel nepočká, Veličenstvo. Mohu vám vše přečíst?“

To byl celý Taroucca. Zapomínal často, že jsou i jiné věci než ty, které má na srdci on.

„Obávám se, že na to nyní není vhodná doba. Dejte mi prosím ten seznam a já...“

Hrabě si otřel čelo kapesníkem. Trochu znejistěl.

„Odpusťte, Veličenstvo, můj pravopis... raději bych vám jednotlivé body přečetl osobně...“

Zasmála se svým příjemným perlivým vysokým smíchem. Měl na většinu lidí, zejména mužů, osvěžující a očistný účinek. Zabral i nyní.

„Nebudu vás přece posuzovat za sloh, gramatiku a úpravu, hrabě. Máte můj slib, že si vše ještě dnes přečtu.“

Podvečer patřil dle zvyku, který zavedl její otec, audiencím. Zasedla na vyvýšené tribuně ve velkém sále Hofburgu, kolem se shromáždili její dvořané

Po několika prosebnících se ohlásil zástupci vídeňských měšťanů a cechů. Jejich projev ji povzbudil a potěšil. Zvláště závěr:

„Veličenstvo, nevzdávejte se! Rádi se za vás všichni půjdeme bít!“

Slíbila jim, že vytrvá, a myslela to v tu chvíli opravdově.

Audience se jí líbily, musela být neustále ve střehu. Jinak by mohla snadnou něco přeslechnout a říkat pak hlouposti. Nechtěla, aby se jí hned na začátku pošklebovali. Zнала krutost a neúprošnost dvořanů.

Večer, když dojedli, propustila dvořany a zábava se přenesla do salonu, do užšího kruhu. Dnes nešla tancovat, spokojila se s karetní hrou. Milovala Faraó, Biribiri i Lansquenet. A nepohrdla ani hrou v kostky.

Hrála toho večera s velkou chutí a přistihla se, že si zábavu užívá, jako by se nikdy nic nepříhodilo. I když, kdesi hluboko v hlavě měla v povědomí nehmatatelnou a nedefinovatelnou hrozbu, visela jako Damoklův meč. Ale v té chvíli počala vyhrávat. S jakou chutí zapomněla na výstražná znamení a oddala se hře s ještě větším záplem. Ve stejnou dobu k ní přistoupila hraběnka Fuchs-Mollart, pro ni Charlotta, milovaná vychovatelka, nebo spíše společnice a člen rodiny. Ne nadarmo jí Marie Terezie ještě stále někdy důvěrně říkala „mami“. Charlotta jí říkala křestním jménem, když byly samy. Jinak samozřejmě arcivévodkyni oslovovala obřadněji. Marie Terezie jí pokynula a ona se sklonila k jejímu uchu.

„Celé odpoledne tě velmi netrpělivě očekával Taroucca, Mařenko.“

„Už jsem s ním hovořila,“ odpověděla Marie Terezie rovněž polohlasem.

„Bylo to důležité?“

„Velmi. Mohu mu věřit?“

„Žertuješ? Je ve službách tvé rodiny už tak dlouho... Miloval tě už jako malou dívku, nikdy by tě nezradil. Je to opravdu čestný muž.“

„Slíbila jsem mu, že prostuduji soupis jeho moudrých rad.“
Hraběnka zvedla s přísnou tváří prst.

„A doufám, že to skutečně uděláš!“

Charlotta se na ni podívala, téměř jako v dobách, kdy malá Mařenka opravdu učinila nějaké faux-pas. I nyní na ni přísný pohled měl stejný účinek. Podivné, jak pro některé zůstáváme stále dětmi, ale i oni pro nás stále autoritami.

Předala svou hru Františkovi Štěpánovi. Vstala a otočila se k Charlottě.

„Doprovodíte mne, hraběnko?“

„S největší radostí, Veličenstvo,“ zněla Charlottina odpověď a zdálo se, že radost skutečně má.

Došly bok po boku do Mariiných komnat. Sluha před nimi nesl svícen a dveře se jako na povel otevíraly.

Došly do její pracovny. Propustila sluhu, sklesla do jednoho z velkých křesel. Rozhlédla se, jako by místnost viděla poprvé. Byla to vlastně pravda. Od této chvíle měla být pracovna středem rakouské říše. Hraběnka neusedla. Měla se k odchodu, a Marie se na ni podívala s očekáváním, věděla, že s ní nešla jen pro nic za nic.

„Ah, mami, jak ráda bych zůstala ve společnosti, nikoliv tady v samotě. Panovnice... proč právě já?“

Její bývalá vychovatelka, nyní nejlepší přítelkyně a rádkyně se na ni vážně a s pochopením zadívala.

„Vím, je to těžké. Bude to ještě těžší, připrav se na to a nepřekvapí tě to. Jsi silná, jistě obstojíš se ctí. Můžeš učinit mnoho. Dobrého... i špatného. Vyber si to dobré!“

Přistoupila k Marii Terezii a letmo ji políbila do vlasů. Pak odešla. Marie zůstala ve skrytu své komnaty a přikázala, aby ji nerušili. Měla vlastně o čem přemýšlet a na čem pracovat.

Vzala do ruky lístek, který jí dal Taroucca. Špatnou němčinou načrtl ideální rozvrh jejího dne:

Veličenstvo, tak vypadá podle mínění Vašeho oddaného služebníka denní řád vzorné panovnice:

Je třeba pravidelně vstávat v půl šesté, obléci se, vyslechnout mši, dvě hodiny až do půl osmé duchovní četba. Od půl osmé do devíti hodin vyřizovat v kabinetu s tajemníky poštu. Od devíti do dvanácti hodin vídat děti, ženy, ostatní. V jednu hodinu tabule, do třetí hodiny zábaava nebo odpočinek. Od tří hodin četba, ofcium za zemřelé, od čtyř do šesti pošta, psaní, audience. V šest hodin růženec. Poté do deváté hodiny psaní, konverzace, hry, zábaavná četba.

Zaklepání na dveře její ložnice ji vytrhlo z ranního polospánku. Cítila, jak se usmívá libému snu, který jí spánek přivál do myslí. Byla v kočáře s Františkem Štěpánem, ujížděli jako o závod kamsi pryč od povinností. A náhle ty otravné klepance!

S námahou a přemáháním otevřela oči. Ne, nezdálo se jí to. Opravdu někdo silně klepal. Či spíše bušil? Zlostí se jí až rozbušilo srdce a musela rukou zklidnit onoho maličkého tvorečka, který čekal na svou chvíli pod jejím srdcem. Je možné, že by už i on sdílel pocity své budoucí matky?

Rozhrnula závěs svého lůžka a vyskočila. Trochu zadýchaně, ale velmi rozhněvaně doběhla ke dveřím a prudce je otevřela, připravena zavalit svou nemilostí onu bytost, která ji vytrhla z lůžka. V otevřených dveřích zůstala stát jako solný sloup.

Před ní stála malá postava jejího rádce a preceptora Tarouccy. Už už se nadechovala, aby mu řekla cosi od plic, on ji však předešel, s úsměvem až dobráckým se lehce uklonil a líbezně se otázal: „Myslí to má panovnice doopravdy?“

Vzbudil ji v sedm hodin! Sám! Porušil tím, jak si přála, etiketu. A nechal ji proti svému návrhu o hodinu a půl déle spát!

Ale ty komorné! Jejich pomalost a pečlivost byla nesnesitelná. Nebyla zvyklá na tuto ranní hodinu, či spíš noční... Byla popudlivá, sama cítila, jak hledá záminku. Nakonec vyšla ze svých komnat o dobrou hodinu později. Nespokojená s nimi, i sama se

sebou. A tak jednala s trochu větší urputností, nežli byla sama od sebe zvyklá. A s větší jistotou. Sama sebe nepoznávala. Je možné, že by člověk byl překvapený sám sebou a svým jednáním?

Nejprve zasedala se svými sekretáři, rozdala příkazy stran běžných denních věcí. O hodinu později ji čekala schůzka daleko důležitější. Bartenstein, Sinzendorf a další. Vzpomněla si na důvod jejich náhlého odchodu při minulé schůzce.

„Jak dopadla inspekce vojenské posádky?“

Prostá otázka měla překvapivé účinky. Sinzendorf zrudl a stejně tak jeden z Harrachů. Vyložila si to po svém.

„Anebo to byl pouze zdvořilostní oběd? Proto jsem neměla jet s vámi?“

Sinzendorf vstal a zavrtěl hlavou.

„Vaše Veličenstvo může být spokojeno. Vše jsme prověřili.“

V duchu se musela smát. Měla pocit, že již do nich počíná vidět daleko lépe a hlouběji. Pokývla, usedli, a ona se pak obrátila na Bartensteina.

„Barone, jak pokračuje jednání s Perusou?“

Baron se udiveně napřímil.

„Jak Vaše Veličenstvo ví, že Perusu první jednání neuspokojilo?“

Marie Terezie pokrčila rameny.

„To se přece dá snadno předpokládat, barone. Kdo má opovázlivost zpochybnit královskou závěť, nebude váhat zpochybnit práva panovnice.“

Baron se zatvářil uznale.

„Ano, Veličenstvo, i my ostatní jsme stejného názoru. Navíc, ještě včera požádal o další listiny z našeho archivu.“

„Další?“

„Tím bych se nezneklidňoval, Veličenstvo. Spíše je třeba sledovat bavorské vojsko, které Karel Albert zdědil po svém otci.“

K Bartensteinovi se přidal i Harrach.

„Vojska Karla Alberta mají sílu bezmála třicet tisíc mužů.“

„Jak jsou rozmístěná?“

Harrach si roztržitě pohladil tvář.

„Víme o táborech u Rosenheimu, Neukirchu a také poblíž Mnichova.“

Bartenstein vysvětloval, vida trochu zaražený pohled Marie Terezie.

„To znamená, že představují určitou hrozbu pro Tyrolsko, Horní Rakousy a možná i Čechy.“

Marii Terezii se opět prudce rozbušilo srdce.

„To nezní dobře, barone!“

Harrach slova zaslechl a zavrtěl hlavou.

„Veličenstvo, kdyby byl na místě bavorského kurfiřta třeba Friedrich, obával bych se daleko víc.“

„Jak tomu mám rozumět?“

„Kdyby byl Karel Albert statečnější, sebral vojsko a...“

„Musíme zbrojit, jsme sami, bez spojenců. Kdoví, kolik mých poddaných je ochotno podpořit svou panovnici.“

Bartenstein se usmál.

„Vaši poddaní stojí za vámi.“

„Ještě nedávno křičeli, že chtějí místo ženy krále.“

„Je to už jinak, Veličenstvo, rozkřiklo se, co se děje. A také prostí lidé jsou na vaší straně.“

„Jak to?“

„Lidé nemají rádi podlé ničemníky. Ctí vůli vašeho otce. V noci vytloukli Perusovi okna.“

„Žertujete?“

„Nikoliv, museli jsme tam poslat oddíl dragounů.“

Marie Terezie na Bartensteina rychle pohlédla s otázkou v obličeji. Pochopil.

„Nikomus se nic nestalo. Mají vás rádi, proto ty kameny.“

Musela se usmát.

„Tak je to?“

„Ano. Myslete nyní na příjemnější věci.“

„Například?“

„Například na vaši korunovaci.“

Seděla u toaletního stolku a komorná jí pročešávala plavé vlasy. Měla je husté a dlouhé, mnohá žena se na panovnici dívala s velkou závistí. Ohlásili barona Bartensteina. Věděla, že by baron nerušil její ranní toaletu bez vážného důvodu.

Baron vešel s vítězoslavným úsměvem na tváři.

„Už máme první výsledky Perusova posláni, Veličenstvo.“

Udivila se.

„Něco nového?“

„Nemarní čas. Zmizela listina, kterou jsme včera zkoumali.

I s úředníkem, který ji měl ochraňovat.“

„Z našeho archivu?“

„Z našeho archivu.“

„Obdivuji vaši chladnokrevnost, barone. Jsme tedy ztraceni.“

„Ne tak docela, Veličenstvo.“

To ji zaujalo. Pokynula komorné, aby ustala a vzdálila se. Pak se půvabně opřela o stolec a pohlédla zpříma na Bartensteina. Ukázala na židli, stojící vedle.

„Tak spustíte!“

Dokázala být tak důvěrná, ten dar měla od dětství, že baron, který by se jindy jistě zdráhal, usedl vedle ní jakoby nic.

„Do pouzdra, které jsme s takovou pečlivostí pořídili, byl uložený opis, nikoliv originál listiny. Ten jsme nechali na jiném místě, v rukou poctivého a věrného služebníka.“

Myslel na všechno. A ona se ho kdysi chtěla zbavit. Neměla ho dříve příliš v oblibě, nyní jí byl o mnoho milejší.

„A dál?“

„Nu, až to Perusa zjistí, nebude rád...“

Zasmála se jeho výrazu i vyslovené větě. Bylo to velké uvolnění z napětí, které ji svazovalo. I Bartensteinovi zacukalo v kout-

cích úst. Patrně si jako ona představil Perusův výraz. Jak se jeho podlouhlý obličej ještě více protáhne.

„A co když budou argumentovat, že listina, kterou ukradli, je právě ta původní?“

Baron se usmál.

„To jistě mohou, avšak některé věci na listině se nedají napodobit. Chybějí jim na to pečetidla a potřební svědkové.“

Čas utíkal neskutečným tempem. Dny letěly jeden za druhým.

Marie Terezie byla vcelku spokojená, zdálo se, že všude pानuje klid, její rada pracovala na plné obrátky, jako mlýnské kolo s dostatkem vody v mlýnském toku.

Její matka Alžběta Kristýna byla u ní denním hostem. Vysvětlovala jí znovu a znovu korunovační ceremoniál. Navedl ji k tomu Taroucca, aby se alespoň nějak zabavila. Od úmrtí císaře, svého muže propadala často trudnomyslnosti.

Marii Terezie překvapilo, jak se matka den ode dne stává korupulentnější. Měla pocit, že i ona poněkud nabyla na objemu. Zpozorovala to u sebe poprvé.

„Tak budu patrně vypadat také,“ podělila se o onu starost se svým manželem Františkem Štěpánem, „budete mne mít rád i pak?“

Objal ji a sladkými slovy lásky ji ujišťoval, že ano.

„Jste moje vládkyně.“

Šeptal slova a zároveň bloudil rukama po jejím těle. Nebylo jí to nepříjemné. Avšak stále se nemohla zbavit neodbytných myšlenek.

„Musíš chodit se mnou do rady, Františku.“

Mávl rukou.

„Sedět, poslouchat, tvářit se moudře. To je trochu málo. Velmi málo pro muže, který je vlastně také vládcem! Tvůj otec to pěkně zašmodrchal.“

„Můj otec udělal jedinou moudrou věc. Nebýt toho, seděl by na trůnu patrně Karel Albert, kurfiřt bavorský a my vládli Toskánsku. To bys chtěl?“

„Ano. Tam bych byl alespoň tobě rovný. A tady? Chci ti pomáhat, jak umím nejlépe. A nesmím!“

„Neměj obavy, budeš mít příležitost vyniknout.“

„Ano? Kdy?“

„Až se rozhodnu, zda vést válku.“

„Ty, jenom ty! Já bych ti rád pomohl se vším! K čertu s etiketou! K čertu s pragmatickou sankcí!“

Ne všichni lidé byli naklonění jejímu nástupu na dědičný trůn. Věděla dobře, že po Vídni kolují nejrůznější pamflety, které ji označují za hloupou ženušku, která má nadání pouze na tanec, zpěv a možná na rození dětí. Ale jakmile zavane prudší vítr nepřízně osudu, sesype se její vláda jako domek z karet.

Když si četla zprávy tajné policie, kousla se silně do rtů. Nejprve vztekem, ale po chvílce už skrývaným veselím. Hlupáci! Dokáže jim, jak se mýlí!

Cítila, jak je mladá a nezkušená, ale natolik se již znala, aby dobře věděla, že taková výzva ji posílí. I poplašné zprávy:

„Chystají se nepokoje. Friedrichovi lidé mají mnoho peněz a verbují mezi lůzou.“

„Pošleme na ně tedy vojáky!“

„Šetrme si je pro důležitější boje.“

Nastaly však i příjemné starosti. I panovnice je žena a chce se líbit také při slavnostním obřadu korunovace. Věděla, že je hezká. Avšak šaty jsou důležité i tak. Z ošklivé ženy učiní ženu zajímavou, z hezké krásnou a z krásné nezapomenutelnou.

Matka se ji snažila přimět, aby vybrala šaty usedlé, vhodné pro její postavení a jiný stav, avšak ona byla rozhodnutá.

Vybrala róbu, kde nebylo tolik vidět, že je v pozeňnaném stavu. Šaty, které na korunovací obleče, byly poměrně přiléhavé, tlačily ji. Musela dlouho smlouvat s dvorním krejčím, který nechtěl ani slyšet o tom, že by povolení mohlo změnit fazónu. Musela se podrobit.

Avšak výsledek stál za to! I sama Alžběta Kristýna, její matka, musela uznat, že volba je výborná. Neučinila tak s radostí, avšak uznala to.

Nemohla se dočkat úsvitu. Nemohla vydržet ležet na lůžku a dívat se do matného stropu.

Někdy je těžší přijmout něco, oč jsme neusilovali a po čem jsme ani trochu netoužili nežli dojít k vysněným metám. Poněvadž možná o to větší cítíme napětí a nejistotu, zda dostojíme závazkům, které do nás vkládají jiní.

Bude korunovaná na arcivévodkyni, na vládkyni velké říše. Zaslouží si to? Zvládne to? Neklidem v ní hrála každá žilka.

Bude muset bojovat o to, co jí právem patří. Zvítězí? Nebojujeme přece, jen když víme, že zvítězíme. Je to věc hrdosti. Otec ji snad nenaučil vládnout, ale hrdosti ano.

K ránu vyšla na balkon a přes lezavý nepříjemný chlad chvíli zůstala venku.

Již od časného rána proudily Vídní kočáry, slyšela hrkot jejich kol a také kroky chodců, většinou jejich služebníků, kteří proudili do Hofburgu, dovršit přípravy na slavnosti, spojené s korunovací. Mělo to být již zítra.

Bylo typické jítro pozdního listopadu, zima ji roztrásla a zahnal zpět na lůžko, do tepla a bezpečí. Cítila se trochu jako polapený pták, s nejistotou a tísní kdesi uvnitř. Nesměla se tomu oddávat, už kvůli tomu, že by své pocity možná mohla přenést na onoho

malého človíčka, kterého už několik měsíců nosila pod svým srdcem. Na okamžik se její myšlenky přenesly k němu. Jaký asi bude?

Po šesté hodině na ni padla stísněnost a silný pocit osamění. Zvláštní věc. Jako by cítila její pocity, přišla neočekávaně její milovaná Charlotta. Objala ji. Posadily se jako za starých časů, kdy byla Charlotta důvěrnicí mladé císařovy dcery. Dnes Charlottě přišlo, že její někdejší svěřenkyně zestárla za těch několik týdnů o znatelnou řádku let.

„Budeme muset vést válku, Charlotto.“

„Já vím, Mařenko, bude-li třeba, povedeme ji, a dá Bůh, že vítězně.“

„Děsí mě, že mám rozhodovat o bytí a nebytí tisíců lidí. To je záležitost Boží vůle, nikoliv lidské.“

Charlotta se usmála.

„Obětuješ tisíce, abys zachránila miliony.“

Marie Terezie si povzdechla.

„Nemám vojsko, jen neschopné generály... měla bych se možná sama postavit do čela...“

Charlotta se od srdce zasmála.

„Tvoje místo je tady. Musíš řídit stát a také donosit to maličké...“

„Tedy František?“

„Nerada to říkám, ale nejsem si jista, zda je právě on vhodným pro místo v čele armády. Myslím, že by o to ani nestál.“

„Nebude se mu líbit, že je to on, kdo musí naslouchat a... poslouchat.“

„Jistě?“

A Charlotta se zasněně usmála. „Ani můj muž to neměl rád.“

„A poslouchal?“

Charlotta se usmála. „Jistě... do konce svých dnů.“

„Musíš mu dát zdání důležitosti, jinak bude nespokojený a začne provádět věci, které se ti nebudou zamlouvat.“

„Je přece mým spoluvládce.“

„Prázdný titul. Nemůže vůbec nic. Copak ti to neříkal?“

Marie Terezie se zasnila.

„Když jsem do něj byla jako malá zamilovaná, představovala jsem si ho, jak v čele mocného vojska vede boj proti mnohonásobné přesile a vítězí.“

„A teď?“

Marie Terezie se ušklíbala.

„Teď mám obavy, aby se do toho nepustil... bojím se o něj...“

„Že bude zraněný?“

„Samozřejmě také, ale spíš mám dojem, že vojenské disciplíny nejsou jeho silnou stránkou a on o tom ještě neví...“

Charlotta se zamyslela.

„Zkus to. Horší nežli Neipperg jistě nebude.“

Ačkoliv se Charlotta snažila, jak mohla, stejně ji příliš neuklidnila.

Vstoupil František Štěpán. Poslala ho snad její dobrá chuťva? Potřebovala trochu jeho mužské síly. Vrhla se mu kolem krku.

„Mám hrozný strach.“

Cítil, jak se mu chvěje v náručí. Pohladil ji po vlasech a opatrně objal. Nejvíc, jak to při jejím vzednutém mateřském břichu šlo.

„Vše zvládneš a se ctí.“

Jen ta slova stačila a bylo jí o poznání lépe.

„Víš, je to měsíc, co otec odešel, a já se musím učit tolika novým věcem. Rozhodovat o lidských životech.“

„O mém jsi už rozhodla...“

Podívala se na něj. Měla dojem, že slyšela podtón.

„Nejsi spokojený?“

Chvilí hleděl stranou. Pak se obrátil k ní.

„Jsem rád, že moje žena je, jakou je. Ale rád bych i já přispěl... Neumíš si představit, jak tísnivé je být uprostřed toho všeho a nemoci, či spíš nesmět ani rozhodnout...“

„Až budeš císař, a ty jím budeš...“

Zasmál se.

„Pokud ano, stejně budu opět pouze figurka na šachovnici tvé velké politiky. Chtěl bych bojovat, bojovat za tebe, za naši zemi... můj dědeček byl slavný vojevůdce.“

„Jsi důležitější tady ve Vídni než někde na bojišti.“

„Pro koho?“

„Pro mne...“

Nastal den její korunovace, bylo to 22. listopadu. Měsíc a dva dny po císařově odchodu.

Nemohla dospat, celou noc spala jen na jedno oko, jak se říká. Kdo by také měl klidné spaní před vlastní korunovací?

Za úsvitu jí přišli se vši slávou vzbudit nejvyšší dvorští hodnostáři. Komorné celé dvě hodiny pracovaly na jejím slavnostním vzezření. Ale když po této době vyšla mezi dvořany, ze všech hrdel se ozval výraz překvapení a obdivu.

Korunovační kočár už čekal na nádvoří, zdobný, starodávný, Měl nyní odvézt císařskou dceru, aby ji dovezl zanedlouho zpět, už jako vládkyni velké říše.

Ulice byly opět lemovány zástupy zvědavých lidí. Jako před měsícem. Rozdíl byl tentokrát v tom, že jásalí. A opět tu byl onen chlapec, který tu stál při rozloučení s císařem Karlem.

I on mával a vyvolával plným hrdlem slávu nové panovnici.

Asi ho také zahlédla, ale jistě minula pohledem. Nebyl pro ni důležitý. A současně vlastně i byl. Byl jedním z mnoha, kteří tvořili její příznivce a její národ. Své schopnosti měla ode dneška napřít právě pro tyto bezejmenné lidi. Ten pocit ji utvrzoval v odhodlání nevzdat se.

Nedaleko před chrámem, kde měla být korunována, přesešla na nosítka. Chopilo se jich několik silných mužů, před nimi šli vojáci, kteří s menšími obtížemi dělali průchod mezi diváky.

Nemohla se soustředit. Byla v jakémisi transu, který nepřešel ani při začátku obřadu.

Jako ve snách vnímala, co jí praví arcibiskup, co odpovídá ona, a hudbu, která burácela ve velkolepé akustice katedrály ze všech stran.

Náhle si vzpomněla na svého otce. Ta představa ji vehnala slzy do očí. Nebylo to jen tím, i dojetí, které cítila, vykonalo své.

Cesta zpět mezi rozjásanými davy už byla tím nejléhem.

V Rytířském sále Hofburgu se konala slavnostní přísaha věrnosti a poté i slavnostní hostina.

Defilovali před ní šlechtici, dvorští hodnostáři i vyslanci cizích panovníků. Po její pravici stál Bartenstein, po levici Taroucca. František Štěpán musel podle dvorního ceremoniálu stát za ní.

Hrabě Podewils, vyslanec krále pruského k ní přistoupil mezi prvními. S hlubokou poklonou jí složil hold.

„Děkuji vám, hrabě, a to jménem svým, i jménem svého manžela Františka Štěpána, mého spoluvládce.“

„Jistě, můj hold patří i jemu. Jste tedy vlastně dva na jednom trůnu.“

Usmála se.

„A pokud by snad trůn zemí rakouských byl pro nás dva příliš úzký, třeba se jednoho dne usadí na trůn vyšší a honosnější.“

Taroucca skouzl rty a zrudl nevolí. Vyčítavě se na ni podíval. Podewils zamžikal překvapeně očima.

„Bezesporu by to byla skvělá volba, avšak nejsem patrně tím pravým, kdo by to mohl posoudit, Veličenstvo.“

Zábava pokračovala. Jak ráda by tančila také! Mohla pouze na začátku slavnosti dvakrát přejít sál ruku v ruce se svým Františkem Štěpánem. Jak řekl Taroucca: pro panovnici se nehodí, aby veřejně tancovala, pokud je v pozhnaném stavu. Rozhlédla se kolem a všude spatřila oči, které ji pečlivě sledovaly. Pokud

by tančila a nedonosila v pořádku dítě, jistě by ji všichni soudili a odsoudili.

Až závistivě sledovala tančící. Jistě by s ní mnohý měnil, však ona by měnila také. Měla pocit, jako by dneškem ztratila i kousek sebe. Jako by se bývalá Marie Terezie ztratila ze světa a místo ní tu byl kdosi jiný. Měla dojem, že samu sebe nepoznává.

Po hostině se nyní už arcivévodkyně rakouská v plné slávě odebrala do svých komnat. Hlava jí třestila a byla velice unavená. Doprovázel ji Taroucca, František zůstal a bavil se na její dovolení dál.

„To je jen začátek, Veličenstvo,“ řekl Taroucca. „Ještě koruna česká a uherská a...“

„Jedna koruna pro dnešek stačí, hrabě,“ řekla s velkou dávkou únavy v hlase Marie Terezie.

Přede dveřmi jí hrabě ještě vysekl poklonu podle staré etikety jejího otce a popřál jí dobrou noc. Vešla dovnitř a rázem na ni spadla veškerá tíha. Usedla, nechala se komornou odstrojit a poslala ji pryč. Dívka váhala, podvědomě cítila, že jí Marie Terezie potřebuje. Byla to pravda. Tak by se jí hodilo mít někoho, kdo by jí vyslechl. Jsou věci, které žena muži říci nemůže.

Vstala, udělala několik kroků k nejbližšímu zrcadlu a dlouze se do něj podívala.

Náhle jí vyhrkly do očí slzy, které se ani nesnažila zastavit. Sáhla si rukou na místo, kde se na svůj příchod připravoval další člen její rodiny. Bude to syn? Jak by jim to pomohlo!

„Už nemohu...“ zašeptala. Dívala se na sebe do zrcadla.

„Válka, země, dítě, manžel... jsem jen slabá žena.“ Pak se vzpamatovala, otřela si slzy. Vzpomněla si na korunovaci, na zastupy jásajících lidí a vzpamatovala se.

„Ne, jsem panovnice!“

Toho večera, oblečený ještě ve slavnostním šatu, psal pruský vyslanec hrabě Podewils svému pánu, králi Friedrichovi II.

V dopise, který pečlivě zašifroval do obyčejného psaní stručně informoval o všem, co se v oněch dnech přihodilo. A zejména zdůraznil nebezpečí, které vyplývá, dle jeho vlastního skromného názoru, z případného nástupu Františka Štěpána na císařský trůn, nyní uprázdněný odchodem Karla VI.

Bude třeba najít někoho vhodnějšího.

Odložil pero a usmál se. Bude stačit popíchnout Karla Albrechta, ten hlupák zpackal vše, co se týkalo Rakouska, snad bude šikovnější, půjde-li mu o českou královskou korunu a císařský stolec!

Od korunovace neuplynul ani týden a novopečená arcivévodkyně rakouská již měla zcela jiné starosti. Pozlátka slavností odvály státní záležitosti. Ohrožení nově nabytého dědictví. Friedrich II.! K hranicím Pruska a Slezska se počaly přibližovat velké skupiny Friedrichových vojáků.

Pracovala dnem i nocí k velké nelibosti Františka Štěpána, který měl s příchodem nocí jiné úmysly. Často měla pocit, že cítí kdesi hluboko uvnitř svého těla pohyby. Dítě o sobě dávalo vědět.

Bude to chlapec? Následník trůnu?

Korunovace... Byla vyhlášením nepřátelství těm, kteří by ji chtěli o vládnutí připravit. Nic se stále nedělo. Byla by očekávala horečnou diplomatickou činnost. Friedrichova vojska zůstávala v nečinnosti a jí to přivádělo do stavu úzkosti. Cítila, že odtud může přijít úder. Avšak, kdyby byl chtěl, už by dávno zaútočil. Friedrich nebyl z těch, kteří váhají. Nerozuměla tomu.

Jednoho dne se na radě ohlásil posel od krále pruského. Zaprášený, unavený důstojník byl pozván do rady, kde odevzdal pověření a také spěšný tajný list krále Friedricha.

Sinzedorf unavenýma vodnatelnýma očima pohlížel na příchozího.

„Vaše jméno a hodnost?“

Muž se vypjal do pozoru.

„Poručík baron Friedrich von der Gross.“

Hrabě Harrach se mdle usmál.

„V Prusku je, jak vidím, Friedrichů požehnaně.“

Poručík se usmál.

„Ano, Excellence, ale pouze jeden je opravdu Veliký.“

Bartenstein byl netrpělivý.

„Dobrá, poručíku, odpočiňte si, ve dvou dnech vám odevzdáme odpověď pro vašeho krále.“

Důstojník se uklonil a odešel. Marie Terezie pokynula Bartensteinovi, který prohlédl pečeť, a když ji shledal neporušenou, list otevřel. Přelétl obsah pohledem a poté na pokyn Marie Terezie začal číst.

„My, Friedrich II., z Boží milosti...“

„To přeskočte, barone, co jiného, než výčet svých titulů nám král píše?“

Bartenstein si odkašlal, pozorněji se zahleděl do listiny.

„Poněvadž jako panovník mám povinnosti vůči své zemi, mezi kteréžto povinnosti patří také její růst k větší slávě mého rodu, zisk a rozrod...“

„Dále, barone, jaká je jeho nabídka?“

„Nabídka, Veličenstvo?“

„Jistě. Co jiného to může být. Ví, že jsem v pasti, jistě je dobře obeznámený se stavem naší armády. Jeho vojska jsou u našich hranic, ale neutočí, pouze vyčkávají. Na co? Na naše rozhodnutí.“

Bartenstein se uctivě uklonil, měl o tom stejné mínění.

„Vím dobře, že Vaše vláda se nyní potýká s mnoha potížemi, vyplývajícími z Vašeho nástupu na trůn a...“

„Dál!“

„Tedy: ...nabízím vám, Veličenstvo, podporu, a to v největší možné míře, ve Vašich nárocích, pomocnou ruku při hájení Vaší země, finanční podporu a také podporu pro Vašeho milého Františka Štěpána, kterého jistě zamýšlíte posadit na uprázdněný císařský stolec. Pokud spojíme své síly, Veličenstvo, zaručuji Vám úspěch ve všech bodech. Očekávám Vaši odpověď do půlky měsíce prosince. Poté budu nucen jednat dle vlastního uvážení.“

Psáno v Postupimi a tak dále.“

Bartenstein dočetl a rozhlédl se po svých posluchačích. Starhemberg vyprskl jako vztekly křeček.

„Taková drzost! Taková nehoráznost!“ Sinzendorf mu oponoval.

„Nikoliv, hrabě, to je přímá nabídka.“

Bartenstein zrudl.

„Nabídka? To je ultimátum.“

„Už jste tu dost dlouho, abyste se naučil diplomacii, barone!“

„Friedrich a diplomat? Diplomacie se dělá slovy, nikoliv mečem a děly!“

Marie Terezie je oba zarazila.

„Není vhodná doba na spory. Co soudíte o nabídce? Vy, hrabě?“

„Pokud by se mu dalo věřit, byl bych pro o ní uvažovat.“

„A vy pánové?“ Obrátila se na oba Harrachy.

„Je nutné uvážit všechny okolnosti a možnosti. Máme celý měsíc na to, abychom to učinili...“

Marie Terezie zavrtěla hlavou. V duchu však křičela velmi nahlas. Pobuřovala ji pomalost a možná i lhostejnost jejich rádců.

„Budeme čekat měsíc? A pak? Měsíc máme tak jako tak. Máte povědomí o tom, kolik má Friedrich vojáků?“

Rádcové se podívali jeden na druhého.

„Ano, přibližně.“

„Tedy?“

„Pokud jsou naše zprávy přesné...“

„Kolik?“

„Asi třikrát víc nežli my, Veličenstvo.“

U stolu, zcela pokrytého listinami, seděl muž ve věku přibližně třiceti let. V pohodlném domácím šatu, bez paruky. Měl na svůj věk už množství vrásek a vlasy na skráních už místy šedivé. Nápadně velké živé oči těkaly z listiny na listinu. Střídavě bral do ruky jednu za druhou a pozorně do nich upíral oči. Byl to pruský král Friedrich II., zvaný pochlebníky Veliký.

Ozvalo se zaklepaní. Na mužovu výzvu se dveře otevřely a vstoupil důstojník. Postavil se do pozoru, poté došel ke stolu a položil na něj list. Pak se opět vzdálil do uctivé vzdálenosti, opět se napřímil a bez hlesu čekal. Muž vzal list, pohlédl na pečeť, shledal ji neporušenou, roztrhl ji a rychle přečetl listinu. Pak ještě jednou, pomaleji. Zatvářil se nadmíru spokojeně.

„Ten zlatý Podewils!“ obrátil se na důstojníka.

„Pojďte sem, barone, a povězte mi, co hrabě vzkazuje mimo list! Ona stále zkouší štěstí?“

Baron přikývl, trochu koženě. Ačkoliv nebyl v pozoru, choval se stále jako poslušný voják.

„Jak velkou má podporu?“

„Stále větší a větší, Veličenstvo,“ odpověděl baron.

„František na císařském trůnu...“, řekl potichu pro sebe muž za stolem. Pak se obrátil na důstojníka.

„Přijmou můj návrh?“

„Vyžádali si lhůtu do půlky prosince.“

„Tedy váhají... část je jistě proti, část pro. Co si o tom myslíte?“

„Jistě přijmou, Veličenstvo...“

„Proč myslíte?“

„Nabídky Vašeho Veličenstva se přece neodmítají...“

Friedrich ironicky pokýval hlavou.

„Ah tak...“ patrně mu došla trpělivost, poněvadž prudce vyjel na důstojníka: „Nechovejte se stále jako voják, nyní jsem se vás

ptal jako diplomata! Věřte, že k odmítnutí není třeba velké odvahy. Odvahu však vyžaduje nést následky!“

„Veličenstvo...“

„Víte, proč jste stále pouze poručík, barone?“

„Nikoliv, Veličenstvo!“

Friedrich zavrtěl hlavou.

„Tedy jděte a přemýšlejte o tom.“

Důstojník se opět napřímil a pozdravil. Pak hlučně odešel.

Friedrich chvíli přemýšlel, pak se zdálo, že dostal nápad.

Usmál se.

„Muž vládne, žena poslouchá...“

Velebila v duchu Tarouccu za jeho denní rozvrh. Nejprve se jí ani trochu nezamlouval, ale pak zjistila, že právě v oné pravidelnosti je spása. Řád a pořádek! Něco, co až do těchto dnů pořádně nepoznala.

Toho dne se poprvé podle něj řídila. Věděla, že hrabě nechal tento rozvrh otisknout ve *Wienerisches Diarium*, nebo jak někteří říkali *Wiener Zeitung*, aby každý obyvatel země přesně vždy věděl, co jeho panovnice právě dělá.

Její okolí ještě neznalo dopodrobna každou položku a čas od času docházelo k omylům, ale Marie Terezie byla shovívavá. I František jí vtrhl do času, který měla určený pro duchovní četbu. Když mu to s úsměvem sdělila, rozhlédl se, zda někdo neposlouchá a zašeptal jí do ucha.

„Je to důležité, velmi důležité, duchovní četba počká!“

Rozhodnost nebyla jeho silnou stránkou, a tak usoudila, že ji patrně opravdu nevyrušil zbytečně.

„Povídejte!“

„Odmítla jste Friedrichovy návrhy, vím to dobře, všude se o tom povídá.“

„Ano, nebudu to popírat.“

„Správně. A Friedrich usoudil, že každá žena poslechne svého muže. Poslal za mnou hraběte Gottera. Poprvé jsem ho nepřijal, podruhé vyhodil, potřetí vyslechl.“

To Marii Terezii velmi popudilo.

„Vy jste za mými zády jednal s agentem pruského krále? Jak jste mohl?“

František zavrtěl hlavou.

„Nejednal jsem. Řekl jsem mu po pravdě, jaké slovo u vás mám. Neříkalo se mi to právě příjemně, poněvadž hrabě vyvaloval oči, ale věřím, že pochopil.“

„Co jste mu proboha napovídal?“

„Nic zvláštního. Že nejste uzavřena vyjednávání, nicméně podmínky, které Friedrich navrhl jsou nepřijatelné, pokud přijdou vojensky, vezmeme zbraně i my a porazíme je.“

Marie Terezie si oddechla.

„Jednal jste správně. Ale příště chci u těch jednání být, třeba ukrytá, ale chci přesně slyšet každé slůvko, rozumíte? Jeho, i vaše. Musejí pochopit, že se nevzdáme za hrst barevných korálků!“

Měsíc, který od Friedricha měli na rozmyšlenou, se pomalu chýlil ke konci. Aniž si přesně všimli kdy, přišla do Vídně zima. Město se pokrylo bílým příkrovem a stalo se, zejména večer, městem pohádkovým. Jak milovala toto období, za otcova života se pořádaly karusely, jízdy na saních! S kavalírem za zády, v pohodlných sedačkách, zahalená v kožešinách!

Povzdechla si. Je panovnicí, má své úkoly. Jak to však říkal Taroucca? Pokud se povinnosti splní, proč si neužít života? Tak proč si neudělat radost i nyní?

Přivolala svou hofmistryni, svou milou Charlottu. Ta však, kupodivu, neměla pro její nápad velké porozumění.

„A dítě? A povinnosti?“

„Tarouccova rada: Do třetí hodiny zábava a odpočinek. Do třetí jsme zpět!“

Marie Terezie ji vzala za ruku a se smíchem vedla ven z komnaty.

O půl hodiny později vyrazila z Hofburgu řada saní s rolničkami. Ona, její dvorní dámy a jejich manželé. Zimní slunce kalným svitem ozařovalo vídeňské ulice. Bylo krásně, tak krásně, že se tajil dech.

Na ulici stála skupinka chlapců. Mávali jim a ona mávání opětovala. Opodál stáli počestní vídeňští měšťané. I oni mávali, muži sňali klobouky. Měla z toho krásný pocit, přesně to nyní potřebovala. Pocit, že není sama.

Dorazili na místo. Jedny saně za druhými vykružovaly před Nosticovým palácem ladné otočky, girlandy v závějích sněhu. A ona cítila, jak se uvolňuje, jak její srdce nabývá obvyklého rytmu a přestává jí bušit jako ptáčeti, vypadlému z hnízda. S každou otočkou, s každou sprškou zmrzlého sněhu cítila, jak napětí opadá, poddávala se slunečním paprskům, poddávala se pohybům saní a užívala si prchavých okamžiků štěstí.

Poté co projížďka skončila a přijeli zpět, hořely Marii Terezii tváře, ošlehané od mrazivého zimního vzduchu. Cítila svěžest a návrat sil. Když se však vrátila do své komnaty, čekal tam na ni v křesle Taroucca. Jeho tvář vyjadřovala nejvyšší nesouhlas.

„To bylo velmi nemoudré, Veličenstvo.“

„Možná, ale krásné!“ odsekla popuzeně. Co o tom on ví?

František Štěpán se dozvěděl, že se arcivévodkyně už vrátila a přišel rovněž. Vypadal stejně jako Taroucca velmi nespojeně.

„Mohli by být příbuzní,“ pomyslela si pobaveně, „vypadají jako dva spráskaní psi...“

Když František promluvil, zněl jeho hlas vyčítavě.

„Očekával bych, že mne vezmete s sebou.“

„Byl to chvilkový nápad, nemohla jsem vydržet být stále uvnitř. Nechala jsem vás hledat, avšak nebyl jste k nalezení.“

„Byl jsem ve své pracovně.“

„Pro příště to vím...“ pohládila ho po ruce. „Netvařte se tak... nebyl to úmysl.“

Usmál se. Viděla, že ho to stálo jisté úsilí. Do října byli dvě těla a jedna duše, tak se jí zdálo. Nyní musela myslet nejen na něj. Snad si na to zvykne.

Večer pobyla Marie Terezie chvíli s manželem a dětmi. Alespoň chvilku. Odtrhla se od nich násilím. Musela ještě prostudovat několik listin a promyslet odpovědi na ně.

Připadala si unavená a vyčerpaná. Když však usedla ke stolu, náhle se v ní objevila síla, kterou si předtím ani neuvědomovala. Prostě „musí“!

Četla a přemýšlela, pak znovu a znovu. Měla by mít plán, měla by vše promyslet. Podvědomě tušila cestu, ale nebyla si jistá, cítila, jak by potřebovala otcovy zkušenosti. Jak by s ním chtěla alespoň chvilku promluvit. V očích cítila pálení a jedna zrádná slza jí sklouzla na tvář. Setřela ji prsty. Měla na sebe zlost. Teď přece není čas na slzy, teď je třeba přemýšlet a jednat!

Ani nestihla domyslet, když se ozvalo nesmělé zaklepání. Vstoupila komorná, hluboce se poklonila, a aniž zvedla pohled či celou hlavu, oznamovala Marii Terezii:

„Je tu kurýr od krále Friedricha, Veličenstvo.“

Marie Terezie vzhlédla od listin.

„Přímo od něj? Jistě, ať jde dále!“

Komorná se poklonila ještě hlouběji. To už Marii Terezii rozlobilo.

„Už několikrát jsem ti říkala, že hluboká poklona se hodí jen pro slavnostní příležitosti! Nauč se to už!“

„Ale Veličenstvo, váš pan otec, císař Karel...“

Marie Terezie propustila komornou pohybem ruky. Dívka odběhla.

Vstoupil značně vysoký urostlý muž přibližně jejího stáří, sňal klobouk a poklonil se. Ne příliš hluboce, ale jako když kavalír zdraví ženu sobě rovnou.

„Přijme Vaše Veličenstvo zvláštního kurýra pruského krále?“

Marie Terezie pohlédla zpět do listin.

„Co máte vyřídit od svého krále, pane?“

Návštěvník se rozhlédl po místnosti.

„Ano, tak mi popisovali vaši komnatu, váš kabinet. Velmi vkusné...“

Teď už vzhledla a zpražila návštěvníka pohledem.

„Nezdá se vám, pane, že poněkud překračujete...“

Usmál se, samolibě a sebejistě.

„Ah, promiňte... pro obyčejného posla by to jistě bylo opo-
vážlivé chování, ale když uvážíte, že jsme si rovni...“

Sáhla po zvonku, aby přivolala komornou.

„To je už příliš, pane, odejděte!“

„Hrdá, nezlomná... vy jste opravdu ještě nepoznala, kdo je
vaším návštěvníkem?“

„Nikoliv!“ Už se začínala hněvat.

Sáhl do kapsy a vytáhl minci, kterou jí podal.

„Pohleďte, zda nenajdete podobnost.“ Prohlédla si podaný
předmět, byla to podle znaku pruská zlatá mince. A na ní muž-
ský obličej. Návštěvník natočil obličej.

„A nyní?“

„Friedrich?“

Usmál se a lehce se uklonil.

„Jak jste řekla.“

„Zešlel jste? Mohu vás nechat zatknout. Nebo zabít!“